

Leesbevorderingsnetwerken

FEITENRELAAS | KUNST VAN LEZEN <

September 2014

Periode 1 (2008-2011)

Periode 2 (2012-september 2014, programma loopt door tot en met 2015)

INHOUD

Inleiding	5
BoekStart voor baby's	9
BoekStart in de kinderopvang	14
De Bibliotheek op school primair onderwijs	17
De Bibliotheek op school voortgezet onderwijs	25
Canon als onderdeel van de Bibliotheek op school	28
Leesbevorderingsnetwerken	29
Toekomstperspectief	34
Brochures Kunst van Lezen	39

COLOFON

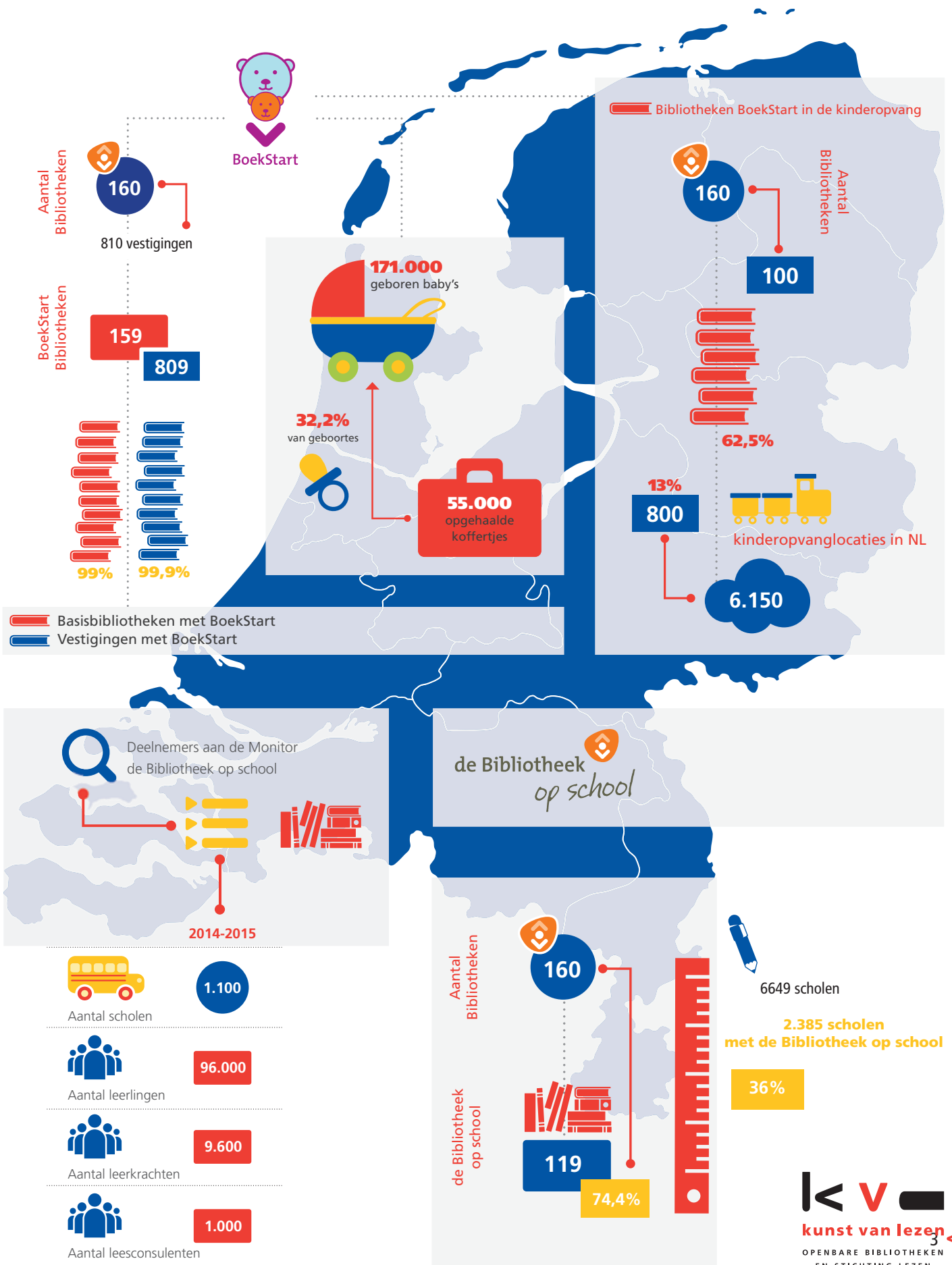
Opdrachtgever

Kunst van Lezen

Tekst

Adriaan Langendonk, programmacoördinator Kunst van Lezen
Gerlien van Dalen, directeur Stichting Lezen

september 2014

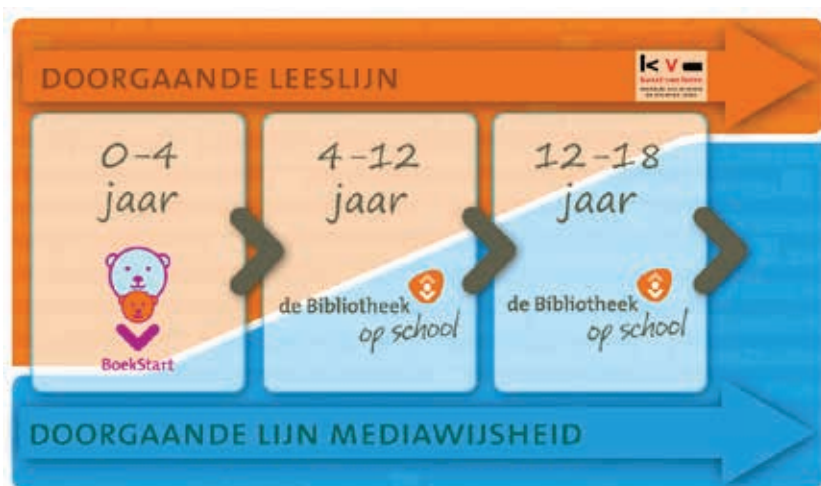

INLEIDING

Door het ministerie van OCW is besloten het Actieplan Kunst van Lezen 2012-2015 (uitgevoerd door Stichting Lezen en het Sectorinstituut Openbare Bibliotheken) te evalueren in het najaar van 2014. Hoewel het programma tot eind 2015 doorloopt heeft OCW twee redenen om het programma nu te evalueren. Enerzijds is OCW bezig met een OCW-brede werkgroep, gericht op samenhang in geletterdheid, en anderzijds wil OCW de evaluatie laten aansluiten bij de huidige evaluatie van het Actieplan Laaggeletterdheid¹ 2012-2015 (uitgevoerd door Stichting Lezen & Schrijven). Dit feitenrelaas² is de basis voor de evaluatie die door een door OCW geselecteerd bureau zal worden uitgevoerd.

In aanvulling op de doorgaande leerlijn in het onderwijs heeft Stichting Lezen in 2005 de doorgaande leeslijn³ 0-18 jaar ontwikkeld, waarin zij haar visie op leesbevordering en literatuureducatie heeft geformuleerd. In opdracht van het ministerie van OCW voert Stichting Lezen, samen met het Sectorinstituut Openbare Bibliotheken (SIOB), het Programma Leesbevordering Kunst van Lezen uit. De programmaonderdelen BoekStart voor baby's, BoekStart in de kinderopvang en de Bibliotheek op school voor primair en voortgezet onderwijs versterken succesvol de educatieve Bibliotheekfunctie die vanaf 2015 in de Bibliotheekwet is vastgelegd. Kunst van Lezen zorgt ervoor dat, uitgaande van de doorgaande leeslijn, alle kinderen en jongeren in aanraking komen met boeken en leesbevorderingsactiviteiten waardoor ze lezenderwijs een grotere woordenschat opdoen, meer leesplezier ervaren en zich makkelijker kunnen ontwikkelen tijdens hun schoolloopbaan. Bij BoekStart voor baby's doet de Bibliotheek dit samen met het consultatiebureau, de kraamzorg, de kinderopvang en de boekhandel; bij de Bibliotheek op school voornamelijk met scholen. Bij beide programma's is een goede verbinding met de lokale overheid essentieel. Zo kan een gemeente nagaan of VVE-beleid en -middelen ingezet kunnen worden om BoekStart voor baby's en BoekStart in de kinderopvang te versterken. Binnen BoekStart en de Bibliotheek op school zorgen Bibliotheken voor de aanwezigheid van boeken en deskundige Bibliotheekmedewerkers op school en in kinderopvanginstellingen. Dit zijn namelijk plekken waar kinderen een groot deel van de

dag aanwezig zijn. Dit is een nieuwe en structurele vorm van leesbevordering en Bibliotheekwerk die investeringen vraagt. Deze worden, behalve door landelijke en provinciale partijen als Stichting Lezen, SIOB en de Provinciale Service Organisaties, opgebracht door de Bibliotheek, kinderopvang, onderwijs en gemeente gezamenlijk.

Hieronder wordt uitgebreider ingegaan op de resultaten die in de voorgaande periodes van Kunst van Lezen zijn bereikt. De rapportage gaat kort in op wat bereikt is in de eerste periode (2008-2011). De focus ligt vooral op wat bereikt is in de tweede periode (Actieplan Kunst van Lezen 2012-2015). De rapportage wordt afgesloten met een toekomstperspectief op het programma waarbij de verbinding wordt gezocht met het leesbevorderingsbeleid in de breedte.

- 1 - Het Actieplan Kunst van Lezen is als culturele pendant gekoppeld aan het Actieplan Laaggeletterdheid.
- 2 - Gekozen is voor een rapportage met visuele elementen, die duidelijk inzicht geven in de bereikte resultaten.
- 3 - Een doorgaande leeslijn betekent dat kinderen en jongeren van 0-18 jaar structureel te maken krijgen met leesbevordering en literatuureducatie. Leesbevordering is alleen effectief bij een structurele aanpak. Dit betekent dat leesbevorderingsactiviteiten aansluiten of ingebed zijn in het dagprogramma (0-4 jaar) of het onderwijscurriculum.

Allereerst verbinding met het generieke leesbevorderingsbeleid van Stichting Lezen en het landelijke Bibliotheekbeleid van SIOB (vanaf 2015 de Koninklijke Bibliotheek), en in het verlengde met het werk van andere leescoalitiepartners⁴: CPNB, Stichting Lezen & Schrijven en VOB.

De eerste periode Kunst van Lezen (2008-2011) kenmerkte zich door opbouw en invulling van de vier programmalijnen die het ministerie had aangegeven: BoekStart, de Bibliotheek op de basisschool, de Cultuurhistorische canon en Netwerken (zie ook pagina 5). In dit feitenrelaas zullen we voor wat betreft de eerste periode stilstaan bij het derde evaluatierapport uit 2011, dat de basis vormde voor de beslissing om een vervolg te geven aan het programma vanwege de bereikte resultaten.

De tweede periode (2012-2015) wordt gekenmerkt door implementatie en verankering van de programmalijnen BoekStart en de Bibliotheek op school. De programmalijn Cultuurhistorische canon is sinds 2012 onderdeel van de Bibliotheek op school. Naast BoekStart en de Bibliotheek op school is er nog het onderdeel Leesbevorderingsnetwerken. Binnen de programmalijnen BoekStart en de Bibliotheek op school ligt de focus op een bouwstenenaanpak die gebaseerd is op aantoonbare succesfactoren van leesbevordering.

VERBINDEN

Kunst van Lezen legt verbindingen tussen maatschappelijke organisaties om te bereiken dat leesbevordering maatschappelijk en politiek wordt gezien als een belangrijk onderdeel van taaleducatie gericht op kinderen, waar ze tijdens hun school- en maatschappelijke carrière van profiteren.

STRUCTUREEL

Bij BoekStart en de Bibliotheek op school ligt de nadruk op een door de Bibliotheek geïnitieerde en ondersteunde aanpak gericht op structurele dagelijkse aandacht voor voorlezen, vrij lezen en praten over boeken. De lees- en taalontwikkeling wordt door BoekStart gestimuleerd en het taal- en leesniveau van kinderen wordt door de Bibliotheek op school aantoonbaar verhoogd.

LEES

Kunst van Lezen baseert zich op vier pijlers die samen het woord LEES vormen:

Leesomgeving (ook aandacht voor een goede collectie die past bij de te bereiken populatie)

Expertise (investeren in deskundigheidsbevordering van zowel Bibliotheekmedewerkers als personeel in de kinderopvang en het onderwijs)

Evidentie (brochures, wetenschappelijk onderzoek, monitoring)

Samenwerking (strategische samenwerking is de kern om te bewerkstelligen dat programma's als BoekStart en de Bibliotheek op school niet vrijblijvend maar duurzaam worden uitgevoerd)

4 - De Leescoalitie is opgericht in 2012 en bestaat uit Stichting Lezen, de Stichting Collectieve Propaganda van het Nederlandse Boek (CPNB), Sectorinstituut Openbare Bibliotheken (SIOB), de Vereniging Openbare Bibliotheken (VOB) en Stichting Lezen & Schrijven. Deze landelijke spelers op het gebied van leesbevordering bundelen de komende jaren hun krachten om zoveel mogelijk mensen aan te zetten tot lezen en voorlezen. Lezen verrijkt en opent deuren, zowel letterlijk als figuurlijk. Het is een voorwaarde om mee te kunnen doen in de maatschappij. Daarom willen de deelnemers van de Leescoalitie zoveel mogelijk mensen bereiken en stimuleren om te lezen en voor te lezen. De vijf organisaties werken hier zowel individueel – in hun bestaande campagnes – als gezamenlijk aan. De ambities van de Leescoalitie voor periode 2015-2025 zijn te vinden op www.leescoalitie.nl

EERSTE PERIODE KUNST VAN LEZEN 2008-2011⁵

Het Programma Leesbevordering Kunst van Lezen wil alle kinderen de mogelijkheid bieden om kennis te maken met de wereld van het boek en de literatuur, en het plezier van lezen. Daarnaast wil het programma het taalonderwijs versterken.

In het najaar van 2007 heeft het ministerie van OCW besloten actie te ondernemen om het teruglopende leesniveau van kinderen een halt toe te roepen. In maart 2008 heeft het ministerie per brief⁶ aan de Tweede Kamer laten weten dat Stichting Lezen en de VOB de partijen zijn die het programma leesbevordering zouden moeten uitvoeren. Vanaf april 2008 tot juli 2008 is daarop de eerste aanvraag Kunst van Lezen tot stand gekomen. In augustus 2008 heeft het ministerie de aanvraag gehonoreerd voor 2008, waarna de uitvoering kon starten. Uitgangspunt was de door OCW geformuleerde opdracht om vier programmalijnen te ontwikkelen:

1. BoekStart

Een Nederlandse variant van een succesvolle aanpak uit het Verenigd Koninkrijk⁷ waarbij gezinnen met een baby in contact worden gebracht met boeken en met de Bibliotheek.

2. De Bibliotheek op de Basisschool

Ondersteuning door Bibliotheken van taal- en leesonderwijs op de basisscholen; de beoogde scholen namen als 'taalpilotschool' reeds deel aan het landelijk ondersteuningstraject Taalpilots ter versterking van het taalonderwijs.

3. Cultuurhistorische canon

Versterking van de Cultuurhistorische canon met Nederlandstalige (jeugd-) literatuur en (op termijn) klassieke literaire werken.

4. Netwerken

Vorming van een landelijk dekkend netwerk van regionale en lokale leesbevorderingsnetwerken.

In de eerste periode heeft onderwijsbureau Sardes in opdracht van OCW (Media, Letteren en Bibliotheken) het programma Kunst van Lezen drie keer gemonitord (nulmeting 2009⁸, vervolgmeting 2010⁹, tussenmeting 2011). De Tweede Kamer is daarover twee keer geïnformeerd door het ministerie¹⁰. Hoofdconclusie van de derde (en laatste) tussenmeting¹¹ die door Sardes in 2011 is verricht: **Kunst van Lezen heeft een belangrijke impuls gegeven aan behoud en ontwikkeling van de leescultuur.**

5 - Budget*: 2008: 1 miljoen euro, 2009: 2 miljoen euro, 2010: 3 miljoen euro, 2011: 3 miljoen euro.

*Voor monitordoeleinden is per jaar 100.000 euro door OCW ingehouden.

6 - Brief met kenmerk MLB/LB/2008/8.614.

7 - BoekStart is gebaseerd op [Bookstart](#) dat in 1992 begon in Engeland. Inmiddels doen tientallen landen mee van Japan tot Canada. Een speciale vermelding verdient het Vlaamse initiatief [Boekbaby's](#) waar BoekStart mee samenwerkt.

8 - http://www.sardes.nl/uploads/Sardes/publicaties_bestanden/rap_Kunst_van_Lezen.pdf

9 - <http://www.siobarchief.nl/upload/documenten/kunst-van-lezen-vervolgmeting-mrt-2010.pdf>

10 - Op 5 juli 2010 (Voortgang Programma Leesbevordering Kunst van Lezen 2008-2011, brief met kenmerk 204322), en op 6 maart 2012 (Kunst van Lezen 2012-2015, brief met kenmerk 381593).

11 - [Tussenmeting Kunst van Lezen](#) (Sardes, S. Beekhoven en K. Broekhof, Utrecht, juli 2011).

Korte conclusies uit de tussenmeting per programmalijn¹²:

- **BoekStart** loopt erg goed. Er is een degelijk overdrachtsinstrument ontwikkeld dat veel wordt gebruikt. Men is tevreden over de landelijke ondersteuning bij BoekStart. Er is in 2011 een aanvang gemaakt met BoekStart voor de kinderopvang. Het BoekStartkoffertje is de blikvanger van het project en wordt gezien als onmisbaar bij de werving van ouders.
- **Bibliotheek op de Basisschool** is een succes in termen van aantallen deelnemende scholen, boekencollecties en inzet vanuit de deelnemende Bibliotheken. Men constateert veel animo bij scholen om aan leesbevordering te werken. Er zijn ondersteuningsmaterialen ontwikkeld om Bibliotheken te helpen om de samenwerking met scholen te versterken.
- **Cultuurhistorische canon**. Er zijn vele jeugdtitels toegevoegd aan de 50 vensters. De kans om Bibliotheek op de Basisschool te koppelen aan de historische canon verdient evenwel meer aandacht.
- **Netwerken**. Enkele strategische leesbevorderingsnetwerken zijn van de grond gekomen. Ook is er materiaal ontwikkeld om de totstandkoming van netwerken te faciliteren. Bibliotheken lijken in het creëren van strategische netwerken gehinderd te worden door de traditie van uitvoerende samenwerking, die gepaard gaat met uitvoerende samenwerkingsnetwerken. Dit zal doorbroken moeten worden door de directeuren en het hogere kader van de Bibliotheken.

In het voorjaar van 2012 is het Actieplan Kunst van Lezen 2012-2015¹³ door het ministerie¹⁴ voorgelegd aan de Tweede Kamer. Mede op basis van de evaluaties is de Kamer akkoord gegaan met verlenging van het leesbevorderingsprogramma.

Tweede periode: Actieplan 2012-2015 met doelstellingen

Centraal uitgangspunt van deze tweede periode is verankering van de programmalijnen van Kunst van Lezen in het beleid van Bibliotheken en de met hen samenwerkende instellingen: gemeenten, consultatiebureaus, kinderopvanginstellingen, onderwijsinstellingen basisonderwijs en voortgezet onderwijs. Er is gekozen voor een 'evidence based' aanpak met een sterk accent op het smeden van strategische coalities op gemeentelijk, provinciaal en landelijk niveau. In het actieplan zijn per programmalijn doelstellingen verwoord die eind 2015 bereikt zouden moeten worden. Hieronder wordt verantwoord in hoeverre deze doelstellingen verwezenlijkt worden.

Op de volgende pagina's zijn per programmalijn grafieken en tabellen opgenomen om aan te geven hoe de programmalijnen zich kwantitatief hebben ontwikkeld. Voor meer achtergrondinformatie¹⁵ wordt verwezen naar websitepagina's van Kunst van Lezen met alle relevante documenten per programmalijn.

12 - Voor cijfermatige ontwikkelingen wordt verwezen naar grafieken op de volgende pagina's.

13 - 2012: 2,93 miljoen euro, 2013: 2,85 miljoen euro, 2014: 2,85 miljoen euro, 2015: 2,85 miljoen euro

14 - Brief aan de Tweede Kamer met kenmerk 381593.

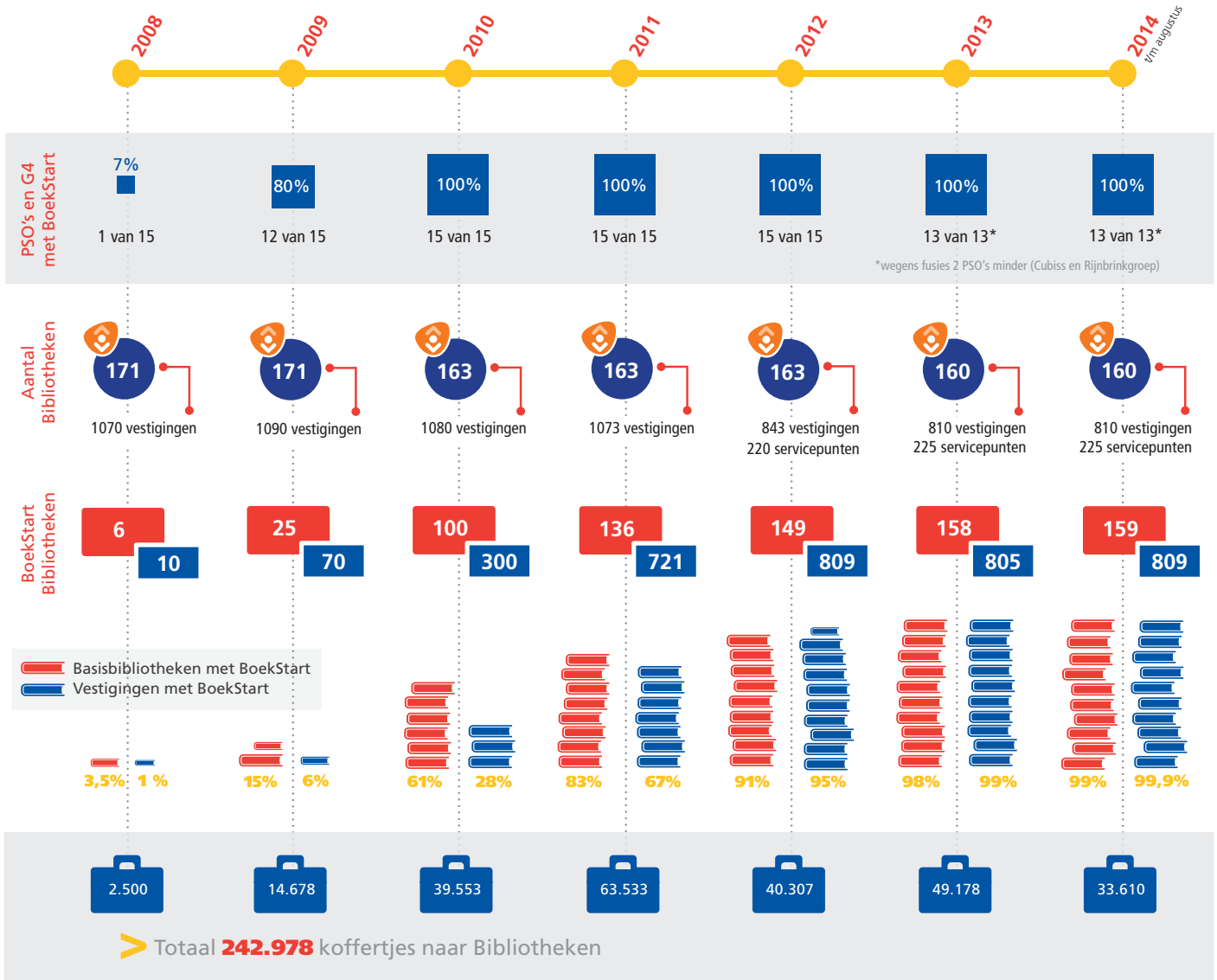
15 - [BoekStart](#) - [De Bibliotheek op school PO/VO](#) - [Leesbevorderingsnetwerken](#)

BoekStart

Inleiding

BoekStart startte begin 2009 met zes vestigingen in Noord-Brabant. Provinciale Service Organisatie Cubiss heeft de eerste aanpak in samenwerking met het landelijke team ontwikkeld en uitgevoerd. In september 2014 is er nog slechts één basisbibliotheek (Nieuwegein) die niet meedoet, de andere 159 wel. Ook doen vrijwel alle ruim 800 bemande vestigingen mee. Er is een landelijk team actief met projectleiders van SIOB en Stichting Lezen. De regionale implementatie, uitrol en ondersteuning is in handen van 15 actieve coördinatoren bij PSO's en de 4 grote steden. Werden in 2009 ongeveer 2.500 koffertjes meegegeven aan baby's, in 2013 is dit gegroeid tot 54.000 koffertjes. Dit betekent evenveel nieuwe (baby)leden voor de Bibliotheek. In de landelijke cijfers is dit ook terug te zien, het aantal jeugdleden zit de laatste paar jaar weer in de lift. Dit is grotendeels te danken aan BoekStart¹⁶.

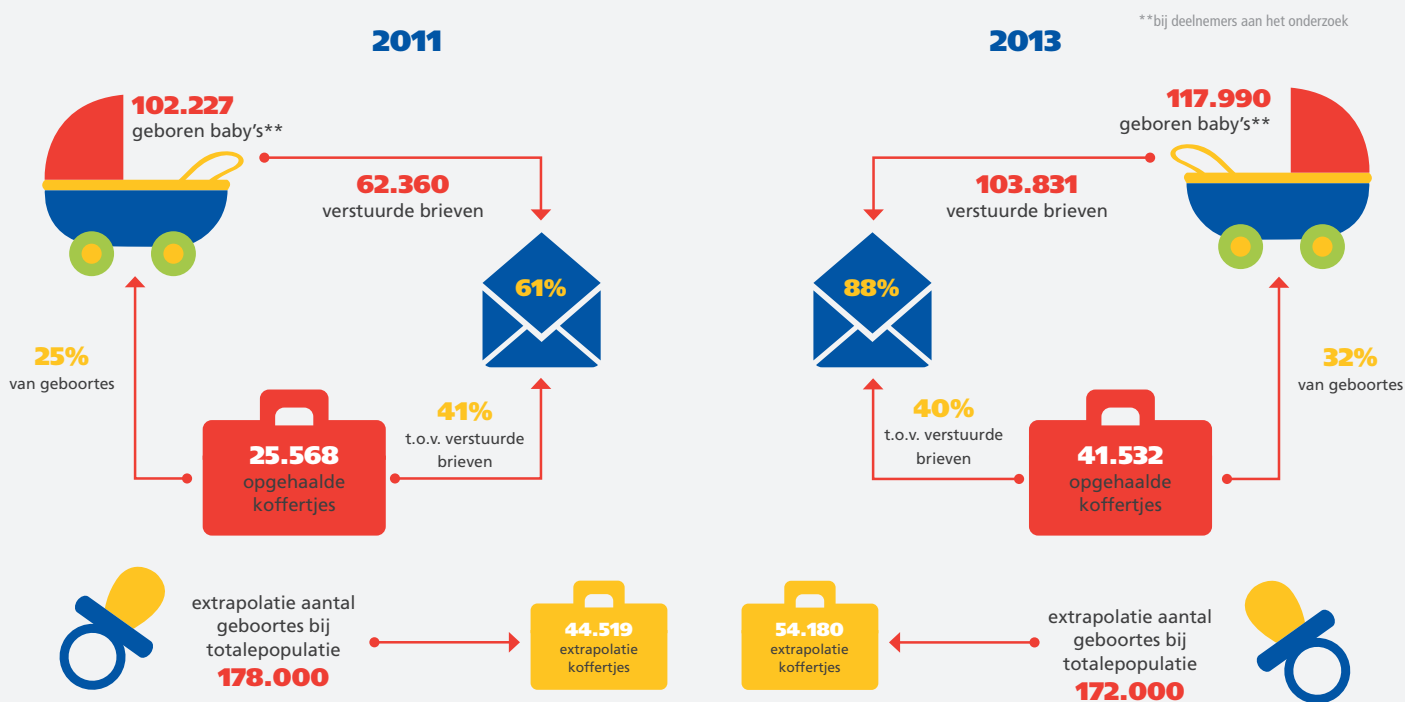
16 - In januari 2014 is de vernieuwde vormgeving van BoekStart geïntroduceerd. Het oude logo paste niet bij de nieuwe landelijke huisstijl van de Bibliotheek.

Doelstelling Actieplan

In het Actieplan is aangegeven: 'BoekStart voor baby's heeft eind 2015 een bereik van 65% van de Nederlandse baby's'. Dit in 2011 geformuleerde ambitieuze percentage zal niet worden gehaald is de verwachting. In 2011¹⁷ en 2012¹⁸ zijn evaluaties gehouden en in 2013 is een jaarpeiling¹⁹ gehouden. De deelnemende Bibliotheken aan deze jaarpeiling bereikten ongeveer 103.800 baby's via een brief van de gemeente of het verstrekken van een waardebon voor het koffertje op het consultatiebureau. Er werden als reactie hierop 41.500 koffertjes opgehaald, een bereikpercentage van 40%. Afgezet tegen het totaal aantal geboortes in het werkgebied van deze Bibliotheken gaat het om 31,5%²⁰. Reden is dat 88% van het aantal geboren baby's bereikt wordt. Naar 12% wordt (nog) geen brief gestuurd op dit moment. Geëxtrapoleerd naar het aantal geboren baby's van 172.000 in Nederland in 2013, worden circa 54.000 koffertjes opgehaald (31,5%).

Gezien de ontwikkeling van de laatste twee jaar is het realistisch om eind 2015 uit te gaan van een bereik van 35% van de Nederlandse baby's en 45% van de baby's die een uitnodiging hebben ontvangen. Met name in de grotere steden is het lastig een hoger percentage te bereiken dan 25-30% van de aangeschreven baby's. Samen met de betreffende Bibliotheken zal nagegaan worden hoe dit percentage verhoogd zou kunnen worden.

17 - <http://www.siobarchief.nl/upload/documenten/rapportage-evaluatie-boekstart.pdf>

18 - <http://www.siobarchief.nl/upload/documenten/evaluatie-boekstart.pdf>

19 - <http://boekstartpro.nl/nieuws/item/7000/1037/Mooie%20resultaten%20Jaarpeiling%20BoekStart>

20 - Wat nader onderzocht zou kunnen worden is of ouders die voor het eerst een baby krijgen vaker het koffertje gaan halen dan bij een volgend kind. Dat is bij 80.000 van de 172.000 baby's het geval in 2013. Als dat zo is, is het aantal ouders dat weet heeft van BoekStart groter dan wanneer men op het absolute getal afgaat. Wellicht vinden ouders het bij een tweede of derde kind minder belangrijk om het koffertje op te halen.

Leesomgeving

Centrale elementen zijn het koffertje met twee babyboekjes en de aantrekkelijk ingerichte comfortabele BoekStarthoek (met o.a. banieren, posters, vaak een bank en een zacht kleed). Naast een aanbod van babyboekjes is er een aanbod boeken rond voeding en opvoeding beschikbaar. Het koffertje met twee boekjes (waarvan een met een cd met liedjes en versjes) en voorleestips is een onmisbare 'incentive' om ouders zo ver te krijgen dat zij gaan lezen met hun baby. Om ouders voor te lichten over leesbevordering en te binden aan de Bibliotheek worden er ouder-en-kindactiviteiten georganiseerd. Van de Bibliotheken organiseert 75% ouderbijeenkomsten: een stijging ten opzichte van de 62% in 2011.

BOEKSTART DIGITAAL

Om ouders en intermediairs wegwijs te maken zijn de websites boekstart.nl (voor ouders) en boekstartpro.nl (voor professionals) opgezet. Beide websites worden sinds 2012 ondersteund door een uitgekende sociale media strategie via met name Twitter, Facebook en LinkedIn. Om ouders en intermediairs te inspireren worden periodiek (online) brochures gemaakt met daarin veel boekentips en achtergronden van lezen met baby's en peuters; aanvankelijk in gedrukte vorm onder de titel *BoekStartEnVerder*, sinds 2014 in digitale vorm onder de titel *BoekStart voor jou!*. Verder worden er regelmatig nieuwsbrieven gepubliceerd en advertenties geplaatst in bijvoorbeeld vaktijdschriften voor de kraamzorg en de kinderopvang.

BOEKSTART IN DE BOEKHANDEL

Naast het lenen van boekjes wil BoekStart de aanschaf van een eigen boekencollectie voor kinderen stimuleren. Na afstemming met OCW is nu tweemaal (december 2012 en september 2014) een actie georganiseerd die zich concentreert op kinderboekwinkels en assortimentsboekhandels die bij Libris zijn aangesloten. Doel is om babyboekjes beter zichtbaar te maken in boekhandels in Nederland. De boekhandel maakt ruimte vrij voor een behoorlijk assortiment boekjes; twee BoekStartkoffertjes, een display en flyers zijn de materialen die de boekhandel zichtbaar toont. De folder *Voorlezen aan jonge kinderen van 0-4 jaar, hoe doe je dat?* wordt uitgedeeld. De actie wordt gevoerd onder de noemer *BoekStart: het ideale kraamcadeau!*

Expertise²¹

Voordat BoekStart in een Bibliotheekvestiging van start gaat, worden eerst per vestiging front- en backofficemedewerkers getraind hoe om te gaan met voorlezen aan baby's en de ontvangst van baby's en ouders in de Bibliotheek. Ruim 1.600 medewerkers hebben inmiddels een training gekregen. Deze worden verzorgd door speciaal opgeleide Bibliotheekmedewerkers die bij een deskundige leesbevorderingsexpert een train-de-trainer-opleiding hebben gevolgd.

40
1620

Trainers BoekStart
Getrainde Bibliotheekmedewerkers BoekStart

Evidentie

In 2010 is door de Universiteit Leiden een **wetenschappelijk onderzoek** gestart naar de effecten van BoekStart. Onderzocht werd of ouders onder invloed van BoekStart meer gaan voorlezen en of kinderen daardoor meer vooruit gaan in taal.

De tussenresultaten²² wijzen uit dat BoekStart positieve effecten sorteert. Een vroege start met voorlezen heeft effect op de taalontwikkeling van kinderen. Ouders zijn meer bekend met het aanbod aan babyboekjes en lezen meer voor aan hun baby. Doordat ouders onder invloed van BoekStart meer gaan voorlezen scoren kinderen hoger op taal als ze 15 en 22 maanden oud zijn. Het effect van BoekStart is sterker als kinderen 22 maanden oud zijn: ouders die een vroege start maken met voorlezen en vol enthousiasme de voorleesroutine doorzetten hebben op termijn kinderen die meer voorlopen in de taalontwikkeling. BoekStart voor baby's heeft daarmee een aantoonbaar gunstige invloed op de taalontwikkeling van kinderen, met name kinderen met een moeilijk temperament hebben er baat bij. Tenslotte heeft BoekStart een positieve invloed op het bezoek van ouders met hun kleine kinderen aan de Bibliotheek.

21 - Zie [overzicht scholing BoekStart](#).

22 - [BoekStart maakt slimmer!](#) Samenvatting tussentijdse resultaten promotieonderzoek Heleen van den Berg (2014).

Het promotieonderzoek van Heleen van den Berg wordt eind 2014 gepubliceerd. Begeleider is hoogleraar orthopedagogiek prof. dr. A. Bus van de Universiteit Leiden. Begin 2015 wordt dit promotieonderzoek gepresenteerd op een speciaal wetenschappelijk congres in Den Haag.

Rond BoekStart zijn diverse brochures verschenen die goed inzicht geven in het belang van voorlezen aan baby's als het om taalontwikkeling gaat. Ook zijn er brochures verschenen met goede voorbeelden om breed te inspireren met BoekStart aan de slag te gaan.

Samenwerking

Aan het begin van het traject is het belangrijk dat BoekStart bekend wordt bij de samenwerkingspartners JGZ (consultatiebureau) en gemeente (wethouder en ambtenaren) omdat het cruciaal is dat zij meewerken bij het geven van voorlichting aan ouders van baby's over BoekStart en voorlezen. Gemeenten sturen door burgemeester of wethouder ondertekende brieven met de BoekStartwaardebon naar de ouders. Consultatiebureaus²³ werken mee door de waardebon uit te delen (vaak in aanvulling op de gemeentebrief maar bijvoorbeeld in Amsterdam altijd omdat de gemeente geen BoekStartbrieven verstuurt). Verder besteden ze aandacht aan BoekStart door in het gesprek met ouders minimaal een keer te wijzen op BoekStart. In wachtruimtes van consultatiebureaus wordt aandacht aan BoekStart gegeven om ouders te enthousiasmeren.

De laatste jaren wordt er rond BoekStart steeds meer samengewerkt met andere partners zoals de kraamzorg, opvoedprogramma's en de boekhandel. De naamsbekendheid groeit. Uit onderzoek van Stichting Marktonderzoek Boekenvak/GfK, 2013²⁴ blijkt 10% van de mensen de naam BoekStart spontaan te noemen als gevraagd wordt naar boekpromotieprogramma's. Dit is mede gekomen doordat BoekStart jaarlijks is vertegenwoordigd op grote landelijke beurzen zoals de Negenmaandenbeurs. De stand wordt daarbij mede bemand door Bibliotheekmedewerkers uit het hele land die dagelijks met BoekStart werken.

'BoekStart heeft de Bibliotheek veel opgeleverd. Het was een eyeopener voor de meesten van ons. Hiervoor wist ik zelf ook niet dat lezen en bezig zijn met boekjes zo belangrijk is voor baby's. BoekStart brengt ook die bewustwording bij ouders teweeg.'

'Ten eerste biedt BoekStart een unieke kans om ervoor te zorgen dat mensen vanaf de geboorte bij de Bibliotheek worden betrokken. Ten tweede is er het positieve effect dat ook jonge ouders, die anders zelf niet zouden zijn gekomen, de Bibliotheek worden binnengehaald.'

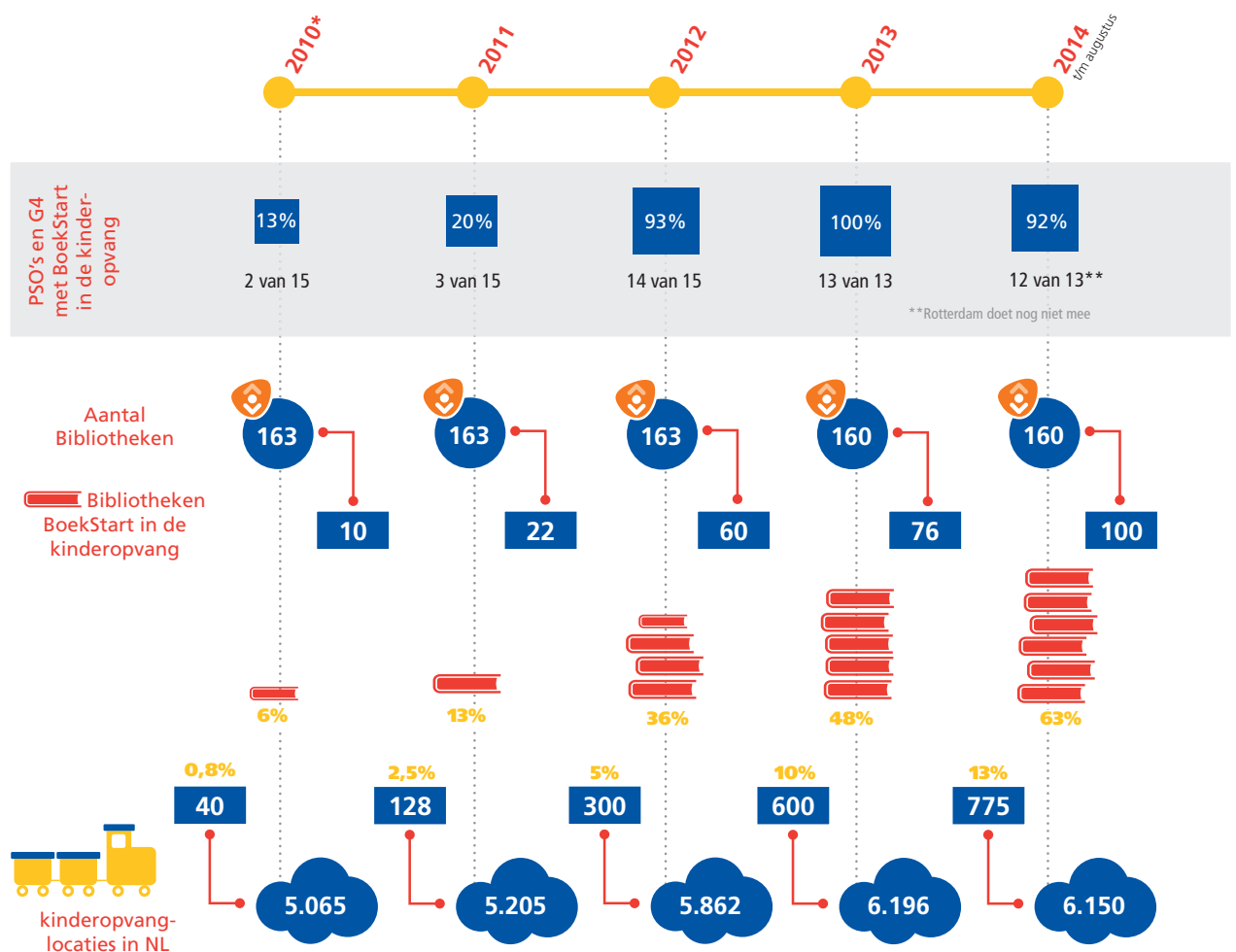
23 - Uit de jaarpeiling 2013 blijkt dat naast Bibliotheken steeds meer consultatiebureaus en gemeenten BoekStart opnemen in hun beleid.

24 - <http://www.leesmonitor.nu/activiteiten-leesbevordering>

Inleiding

Vanaf 2012 is BoekStart in de kinderopvang serieus van start gegaan nadat in 2011 succesvolle pilotprojecten op circa 70 locaties hadden plaatsgevonden. Vanaf 2010 was het al usance dat Bibliotheken 5 koffertjes schonken aan ieder kinderdagverblijf en peuterspeelzaal in hun werkgebied. In hetzelfde jaar is in samenwerking met het Kinderopvangfonds een proef gehouden met WePboek, waarbij de Bibliotheek onder de noemer BoekStart aan 40 kinderopvanginstellingen een dvd-box met geanimeerde prentenboeken cadeau kon doen. BoekStart in de kinderopvang wordt begeleid door Bibliotheekorganisaties. Zij beheren de ondersteuningssubsidie van 2.400 euro die Kunst van Lezen per kinderdagopvanglocatie beschikbaar stelt. Dit bedrag wordt hoofdzakelijk ingezet voor het verbeteren van de leesomgeving en de expertise van de pedagogisch medewerkers. Om een goed (voor-)leesklimaat te realiseren zijn dit doorslaggevende factoren. Inmiddels zijn 775 kinderopvanglocaties via 100 basisbibliotheken (62,5%) voorzien van BoekStart in de kinderopvang. Dit is 13% van 6.150, het totaal aantal kinderopvanglocaties in Nederland. Wel moet daarbij aangetekend worden dat de grote steden nog niet (Rotterdam) of mondjesmaat (de andere drie) meedoen aan het programma. Juist in de grote steden zijn veel kinderopvanglocaties. Ook hier zal bekeken moeten worden hoe in de grote steden de participatiegraad omhoog gebracht kan worden.

Doelstelling Actieplan

Het aantal te bereiken basisbibliotheken (65%) zal gehaald worden. Ook zal bereikt worden dat in een aantal gemeenten meer dan 50% van de kinderopvanginstellingen meedoet aan BoekStart in de kinderopvang (bijvoorbeeld nu al het geval in Hilversum en Nijkerk). Maar nu de exploitatie van kinderopvanginstellingen onder druk staat, wordt er eind 2015 (nog) niet bereikt dat BoekStart in de kinderopvang bij alle deelnemende gemeenten is ingevoerd in 50% van de kinderopvanginstellingen.

'BoekStart is een goed product. Er is echt over nagedacht en het heeft kwaliteit, inhoudelijk, maar ook door de mooie uitvoering, het is een compleet verhaal. Een uitstekend begin van de doorgaande leeslijn.'

Leesomgeving

Ook hier geldt dat kinderdagverblijven en peuterspeelzalen die mee willen doen toegang bieden tot een aantrekkelijk ingerichte, toegankelijke boekenhoek, waarin kinderen ook op eigen houtje boeken kunnen vinden en gebruiken. Verder is voorlezen opgenomen in het dagelijkse rooster en worden pedagogisch medewerkers gestimuleerd om ook tussendoor voor te lezen of versjes te zingen. Het bewustzijn om lezen een prominente plaats te geven in de dagelijkse routine is aantoonbaar gegroeid door BoekStart.

Expertise

Als onderdeel van de stimuleringsregeling worden bestaande medewerkers als voorleescoördinatoren binnen kinderopvanginstellingen aangesteld. Zij en 3-5 pedagogisch medewerkers per locatie worden getraind in interactief voorlezen door Bibliotheekmedewerkers. Deze 95 Bibliotheekmedewerkers hebben een train-de-trainer-opleiding gevolgd. Over het algemeen zijn de deelnemers enthousiast over de trainingen omdat ze het belang van voorlezen beter begrijpen en met heel andere ogen kijken naar mogelijkheden die boeken en voorlezen bieden tijdens het dagelijkse werk. De voorleescoördinatoren geven leiding aan dit proces, onder andere door het opstellen van een voorleesplan voor de locaties. Inmiddels zijn een kleine 500 voorleesplannen aangemaakt op leesplan.nl van Stichting Lezen. Voor docenten van de mbo-opleidingen Pedagogisch werk en Onderwijsassistent zijn lesmodules en lessuggesties ontwikkeld om te gebruiken in hun lessen. Er is een toolkit voor Bibliotheken ontwikkeld om hun samenwerking met het mbo te verbeteren.

123	Trainers BoekStart in de kinderopvang
500	Getrainde voorleescoördinatoren kinderopvang
2800	Getrainde pedagogisch medewerkers > > 3 tot 5 per locatie
461	Inge vulde voorleesplannen

'Partners zien BoekStart als initiatief van de Bibliotheek. Een goed initiatief, met kwaliteit en mooie materialen, waardoor zij bereid zijn er aan mee te werken en dat ook graag doen.'

'BoekStart heeft een strategisch, maatschappelijk effect. De contacten met de consultatiebureaus zijn steviger geworden. De mensen van de gemeente zijn meer betrokken geraakt. Ambtenaren zien dat de Bibliotheek ondernemend is, wat ook helpt bij andere acties die je voor elkaar wilt krijgen. BoekStart draagt bij aan de positieve uitstraling van de Bibliotheek.'

Evidentie

Om BoekStart in de kinderopvang binnen Bibliotheek en kinderopvang op strategisch niveau bekender te maken is een beleidsdocument voor directies en MT van Bibliotheek en kinderopvang verschenen. Verder worden uiteraard ook de andere brochures, zoals Meer voorlezen, beter in taal, gebruikt. Tenslotte is in 2014 gestart met de Monitor BoekStart in de kinderopvang, waarbij binnen een pilot is gekeken naar het (voor)leesklimaat en de (voor)leesmotivatie. In totaal zijn vier soorten vragenlijsten uitgezet: voor Bibliotheekmedewerkers, voor voorleescoördinatoren, voor pedagogisch medewerkers en voor ouders. 13 Bibliotheken, 25 locaties met 88 pedagogisch medewerkers en 201 ouders hebben aan de pilot meegedaan. Uit de resultaten²⁵ blijkt dat alle partijen het belang van lezen en voorlezen inzien, maar dat er nog lang niet altijd naar gehandeld wordt in termen van tijd vrijmaken om (professioneel) aandacht te geven aan (de diverse onderdelen van) leesbevordering. Bij ouders ontbreekt het vaak aan tijd om actief de Bibliotheek te bezoeken en een lidmaatschap te nemen. Ook wordt er onvoldoende aandacht besteed aan (digitaal) voorlezen en lang niet alle ouders²⁶ willen geïnformeerd worden.

Samenwerking

Ook hier geldt dat strategische, langdurige en structurele samenwerking de beste resultaten oplevert. Directies van kinderdagopvanglocaties die vertrouwen hebben in de aanpak zijn geneigd de aanpak veel eerder een serieuze plek te geven in het beleid en de dagelijkse routine. Bibliotheekdirecties die hier op aansturen, in nauwe relatie met de gemeente en JGZ behalen goede resultaten waar het de participatie van lokale kinderopvanginstellingen betreft. De aanpak met het creëren van goede voorbeelden op een klein aantal locaties per gemeente slaat dan ook aan. De landelijke stimuleringssubsidie vormt daarbij een essentiële stimulans. Het laatste jaar is de stimuleringssubsidie verstrekt onder de voorwaarde dat Bibliotheken erop inzetten dat tenminste eenzelfde aantal locaties gefinancierd wordt vanuit de gemeente. Dat dit aanslaat blijkt uit het feit dat BoekStart in de kinderopvang recent een aantal gemeenten heeft gestimuleerd zelf vervolglocaties van een subsidie te voorzien, zodat BoekStart in de kinderopvang binnen een gemeente breder kan worden uitgevoerd. In totaal gaat het medio 2014 om 118 (15,2%) van de 775 locaties.

25 - Resultaten [Pilot Monitor BoekStart in de kinderopvang](#)

26 - Dit is bevestigd in de Voorleespeiling die tijdens het Jaar van het Voorlezen 2013 is gehouden door Stichting Lezen Nederland en Vlaanderen. Hieruit blijkt dat lang niet alle ouders beginnen met voorlezen op de babyleeftijd. In Nederland gaat het om de helft, in Vlaanderen om 34%. Daarom wordt geopperd om onze babyprojecten nog verder op de kaart te zetten. Boekbaby's (de Vlaamse pendant van BoekStart) kan worden uitgebreid, zodat meer Vlamingen aangeven de babyleeftijd de ideale leeftijd te vinden om te beginnen met voorlezen. BoekStart moet worden gecontinueerd.

Inleiding

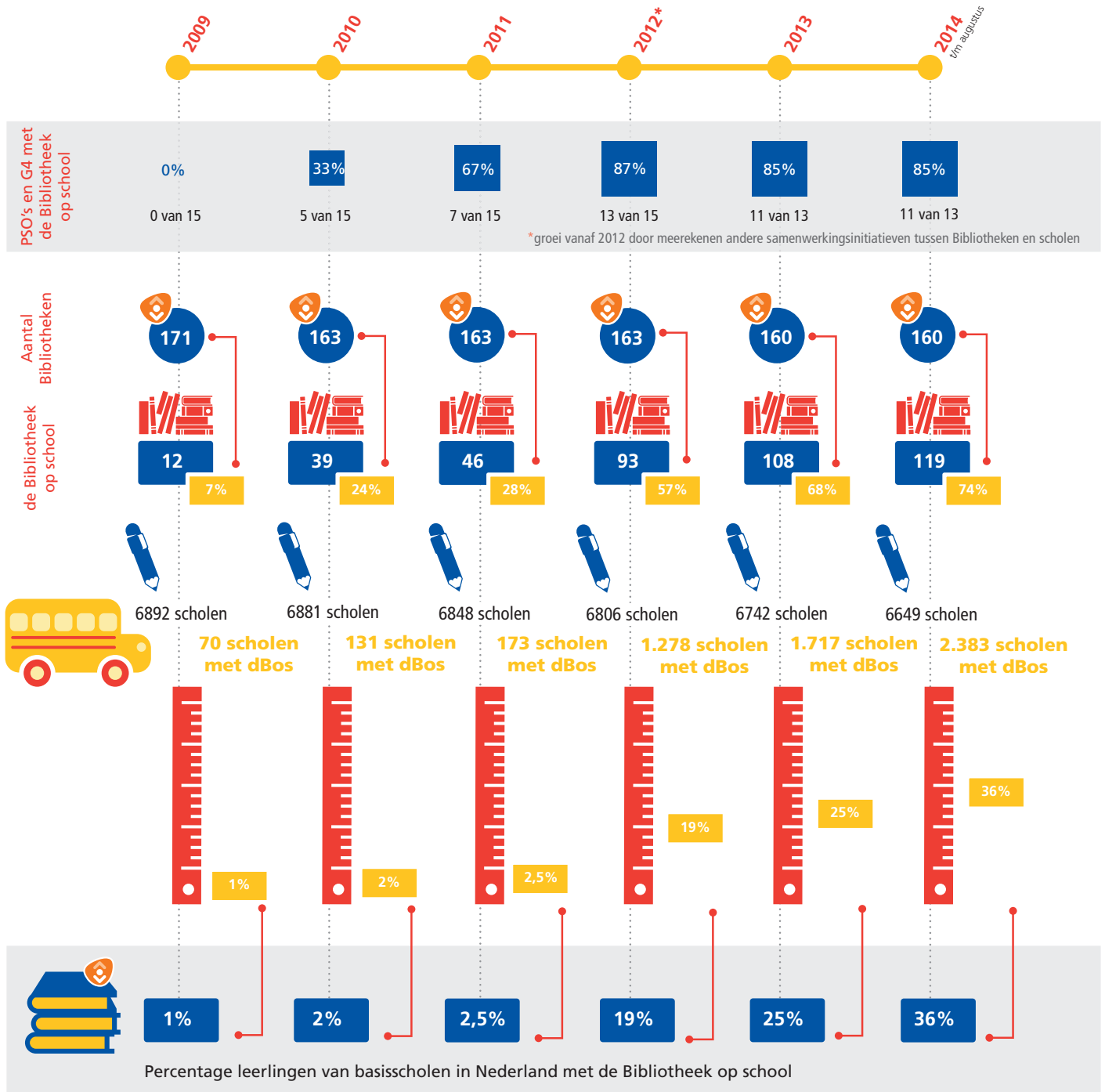
In 2008/2009 heeft Kunst van Lezen zeven Bibliotheken (Emmen, Heerlen, Vlissingen, Bibliotheek Oosterschelde, Zeeuws-Vlaanderen, stad Utrecht en Almere) ondersteund om op aangeven van de PO-Raad, een aantal scholen in de werkgebieden van deze Bibliotheken te ondersteunen bij het opzetten van moderne schoolbibliotheken. Binnen de taalachterstandspilots bleken namelijk vrijwel alle als taalachterstandschool aangemerkte scholen, over een in slechte staat verkerende schoolbibliotheek te beschikken (verouderde, onaantrekkelijk uitzijnde boeken en boekenkasten). Op basis van deze pilots zijn in 2009 vervolgpilots gestart bij zeven andere basisbibliotheken, die samen met de eerste zeven aan het eind van 2009 ongeveer 70 scholen bedienden. Medio 2010 stopte het project van de PO-Raad rond de taalpilots. Vanwege de positieve resultaten van de Bibliotheek op de Basisschool honoreerde OCW het verzoek van Kunst van Lezen de aanpak voort te zetten en daarbij het principe om de aanpak alleen aan te bieden op taalachterstandscholen los te laten en meer in te zetten op kansrijke scholen en gemotiveerde basisbibliotheken. Het bleek namelijk dat de aanpak sneller en beter werd uitgevoerd door Bibliotheken en scholen die een positieve attitude hadden tegenover verbetering van leesbevorderingsactiviteiten en een goed geoutilleerde schoolbibliotheek. Vanuit deze goede voorbeelden is het vervolgens eenvoudiger om te bereiken dat ook taalachterstandscholen geïnspireerd raken om het voorbeeld van collega-scholen te volgen, zeker wanneer de gemeente daarop aanstuurt.

Kern van de aanpak was van meet af aan een op de populatie van de school afgestemde, aantrekkelijk gepresenteerde collectie die kinderen ook mee naar huis mogen nemen en ondersteuning van de Bibliotheek binnen de muren van de school in de persoon van wat de leesconsulent is gaan heten. Pioniers van deze werkwijze zijn de Brede Schoolbibliotheek in Hoorn en de aanpak van de Bibliotheken in Vlissingen en Den Bosch geweest. Met name met Den Bosch is vanaf 2010 nauw samengewerkt. Hieruit is bijvoorbeeld de Monitor de Bibliotheek op school voortgekomen.

BOUWSTENENAANPAK

Tot en met 2011 zijn vanuit Kunst van Lezen in pilotvorm uiteindelijk 173 scholen door 46 basisbibliotheken ondersteund. Hiermee is de basis gelegd voor wat vanaf 2012 de Bibliotheek op school is gaan heten. In het najaar van 2011 is door SIOB een projectteam²⁷ geïnstalleerd dat, geflankeerd door Bibliotheek.nl (BNL) en Stichting Lezen, in 2012 aan de slag is gegaan om de aanpak van de Bibliotheek op school verder uit te werken binnen een aantal bouwstenen. Per bouwsteen zijn documenten opgeleverd die in de toolkit van de [website](#) zijn opgenomen. Naast Kunst van Lezen werden binnen de aanpak de projecten Biebsearch jr. en boek1boek geïntegreerd. De coördinator van Kunst van Lezen bekleedde in 2012 een adviesfunctie waarbij hij verantwoordelijk bleef voor de leesbevorderingsbouwstenen. Met de oplevering van de bouwstenenaanpak werd het speciaal geïnstalleerde projectteam begin 2013 door SIOB ontbonden. Om de bouwstenenaanpak te continueren werd door de directies van SIOB en Stichting Lezen besloten dat Kunst van Lezen met ingang van maart 2013 de algemene coördinatie zou gaan voeren over de Bibliotheek op school. De uitvoering is vanaf het najaar van 2013 door de Samenwerkende PSO's Nederland (SPN) ter hand genomen. In alle provincies en in twee grote steden zijn coördinatoren actief die de implementatie en uitrol in goede banen leiden.

27 - SIOB heeft in 2011 en 2012 extra geld geïnvesteerd in de Bibliotheek op school. BNL heeft dat in 2012 ook gedaan en is dat in 2013 en 2014 blijven doen. Met name is subsidie verstrekt aan Bibliotheken die bepaalde uitleensystemen gebruiken binnen de scholen die participeren.

VERANTWOORDELIJKHEDEN

Stichting Lezen is verantwoordelijk voor het leesbevorderingsgedeelte en voert samen met het SIOB de algemene coördinatie en regie van het programma Kunst van Lezen. SIOB is daarnaast nog verantwoordelijk voor informatievaardigheden als onderdeel van de mediawijsheid. Vanaf 2012 is BNL steeds verantwoordelijk geweest voor de digitale ontwikkeling en aansluiting binnen de digitale infrastructuur van de Bibliotheek op school.

Van oudsher is er een goede band tussen Bibliotheken en basisscholen. Voor de Bibliotheek op school werd geïntroduceerd werkte ruim 90% van de scholen al met de Bibliotheek samen²⁸. Deze samenwerking werd echter doorgaans gekenmerkt door projectmatige samenwerkingsvormen die niet structureel waren.

Vaak ging het om incidentele projecten rond de Kinderboekenweek, in gunstiger gevallen leverde de Bibliotheek eens in de paar maanden boekenkisten aan de school. Verder gebruikte een aantal scholen leesbevorderingsprogramma's als Rode Draad. Met de komst van de Bibliotheek op school kiezen steeds meer Bibliotheken en scholen voor deze duurzame structurele aanpak, verankerd in beleid van gemeenten, scholen en Bibliotheken.

Groei

Het aantal Bibliotheken en scholen dat meedoet aan de Bibliotheek op school, groeit gestaag. Vanaf 2012 zijn alle schoolvestigingen die al gerealiseerd waren mee gaan tellen als de Bibliotheek op school locatie, ook al hebben ze soms een andere naam (schoolBiEB in Den Bosch bijvoorbeeld). Aan het eind van 2012 deden 93 basisbibliotheken met 1.287 scholen mee, eind 2013 deden er 108 basisbibliotheken met 1.717 scholen mee. Eind derde kwartaal 2014 doen 119 basisbibliotheken met 2.383 scholen mee aan de Bibliotheek op school. Dit is 74% van de basisbibliotheken en 36% van de 6.649 basisscholen²⁹. Ongeveer 40% van de 2.383 scholen verkeert in de startfase waarbij gesprekken in een vergevorderd stadium zijn en het de intentie is om binnen een schooljaar de Bibliotheek op school binnen de onderwijsinstelling te realiseren.

'Kinderen worden gestimuleerd om te gaan lezen. Je ziet de kinderen dat ook doen. Tijdens de gastlessen van de leesconsulenten zie je dat de kinderen enthousiast raken en veel gaan lezen.'

PRESENTATIE VAN DE BIBLIOTHEEK OP SCHOOL OP DE BIBLIOTHEEKTWEEDEAGSE EN DE NOT

In december 2012 en januari 2013 is de Bibliotheek op schoolaanpak uitgebreid gepresenteerd op twee belangrijke evenementen. De Bibliotheeksector maakte kennis met de aanpak op de BibliotheekTweedaagse (B2D) in Middelburg. Naast een stand met veel informatie over de Bibliotheek op school werden diverse workshops georganiseerd over de inhoudelijke en strategische aspecten van de aanpak. Het basisonderwijs werd op de NOT in januari 2013 uitgebreid geïnformeerd over de Bibliotheek op school. Het magazine *Daarom! De Bibliotheek op school* werd ruim uitgedeeld (oplage 25.000 exemplaren). Veel leerkrachten en directeuren lieten zich voorlichten. In januari 2015 wordt tijdens de NOT het Magazine *Samen! de Bibliotheek op school* uitgedeeld. Er komt dan ook een apart Magazine voor de Bibliotheek op school VO.

Doelstelling Actieplan

In het Actieplan Kunst van Lezen staat aangegeven dat eind 2015 50% van de leerlingen bereikt wordt in het werkgebied van een Bibliotheek die meedoet aan de Bibliotheek op school. Kunst van Lezen verwacht dat dit gemiddeld genomen haalbaar is, in 2015 zal dit nader onderzocht worden. In Den Bosch, Rivierenland en Vlissingen is dit aandeel bijvoorbeeld al bereikt.

²⁹ - Als Amsterdam en Den Haag uit de cijfers gehaald worden qua aantal scholen dan ligt het percentage deelnemende scholen aan de Bibliotheek op school tegen de 40%. De Bibliotheken van Amsterdam en Den Haag hebben namelijk aangegeven dat ze niet meedoen aan de Bibliotheek op school waarbij boeken op school neergezet worden. Zij voeren actief beleid om schoolkinderen te verbinden aan de vestigingen. Amsterdam en Den Haag gebruiken wel bepaalde bouwstenen van de Bibliotheek op school. Zo heeft Den Haag een aantal leesconsulenten opgeleid en wil Amsterdam mee gaan doen aan de Monitor de Bibliotheek op school.

Leesomgeving

Een goede de Bibliotheek op school biedt per leerling 3 tot 8 actuele, aantrekkelijk ogende boeken die centraal in de school in mooie (verrijdbare) kasten frontaal staan opgesteld. 3 titels per leerling geldt als minimale startcollectie³⁰, 5 titels per leerling als voldoende voor een de Bibliotheek op school en 8 titels per leerling als optimale collectie van een schoolbibliotheek. De Bibliotheek op school kent bij voorkeur ruime openingstijden tijdens en na schooltijden. School en Bibliotheek stimuleren de kinderen om de boeken mee naar huis te nemen. De kinderen zijn verplicht lid van de Bibliotheek; ze worden tevens aangemoedigd in de nabijgelegen vestiging te lenen en de uitleningen op school worden geregistreerd zodat uitleningen kunnen worden gemonitord. Voor het samenstellen van een optimale collectie worden regelmatig geactualiseerde titellijsten ter beschikking gesteld. Deze titellijsten worden vanaf begin 2015 samengesteld door NBD Biblion waar de meeste nieuwe collecties besteld worden door Bibliotheken. Naast fysieke collecties onderzoekt BNL welke mogelijkheden er zijn om een collectie e-boeken beschikbaar te stellen binnen een elektronisch depot waarvan de Bibliotheek op school scholen gebruik kunnen maken. Over auteursrechtelijke kwesties zijn onderhandelingen met kinderboekenuitgevers gaande. Het e-boekenaanbod van kinderboeken is nog beperkt te noemen. De verwachting is wel dat in 2015 een substantiële collectie e-kinderboeken beschikbaar zal zijn binnen de Bibliotheek op school. De inrichting bestaat uit nieuwe kasten waarin de boeken zoveel mogelijk frontaal gepresenteerd worden volgens de Makkelijk Lezen Plein-methodiek. Kunst van Lezen stimuleert herkenbaarheid door levering van zogenaamde signingpakketten, waarvan een opvallende banier en diverse posters en borden, alle voorzien van het logo van de Bibliotheek op school, deel uitmaken.

Lezen is leuk!

Lezen is leuk!³¹ is een project dat de taal- en leesontwikkeling van kinderen in krimpregio's in Nederland wil stimuleren. Dit gebeurt door gericht in te zetten op leesbevordering en kinderen een rijke leesomgeving te bieden. Het project richt zich op de ondersteuning van circa 100 scholen in krimpgebieden in Nederland, met name in Noord-Oost Groningen, Zuid-Limburg en Zeeuws-Vlaanderen. Per school stelt Stichting Kinderpostzegels een bedrag beschikbaar dat besteed wordt aan nieuwe Bibliotheekboeken (ongeveer 175 exemplaren), nieuwe kasten voor de leesomgeving en Boekenbonnen om boekenbezit thuis te bevorderen. Voor ouders is een brochure over het belang van lezen samengesteld. Het dragende kader voor Lezen is leuk is de Bibliotheek op school (po). Lezen is leuk is een project van Stichting Kinderpostzegels en Stichting Lezen.

Stimuleringsregeling de Bibliotheek op school

Om goede voorbeelden te creëren stelde Kunst van Lezen in 2013 een stimuleringsregeling in. Deze stimuleringsbijdrage is een vervolg op de pilots die in de jaren 2009-2011 zijn ingezet. In de 12 provincies kunnen twee basisbibliotheken een beroep op de regeling doen; hiermee kunnen zij elk drie scholen ondersteunen met een bedrag van 3.000 euro. Los daarvan kunnen ook de G4-bibliotheken aanspraak maken op deze stimuleringsbijdrage. De PSO begeleidt de aanvraag en evaluatie van de regeling tegen een beperkte jaarvergoeding. Deze goede voorbeelden stimuleren gemeenten om na te gaan of zij een inspanning kunnen doen om ook andere scholen binnen de gemeente een tegemoetkoming in de kosten te verstrekken.

Binnen de school is het de leescoördinator (de leerkracht die de training Open Boek heeft gevolgd) die het leesbeleid vormgeeft en stimuleert. De leesconsulent (de Bibliotheekmedewerker die het onderwijs binnen de school ondersteunt) is de spil van de aanpak. Leesconsulenten die het beste de taal van het onderwijs spreken hebben een pabo-opleiding afgerond en zijn als leerkracht werkzaam geweest³³. De leesconsulent zorgt dat de Bibliotheek op school draait, is de verbinding tussen Bibliotheek en school, het aanspreekpunt van leescoördinatoren en schooldirecteuren. De leesconsulent ondersteunt de leescoördinator bij het samenstellen van het jaarlijkse leesplan, is de motivator van ouders en kinderen die assisteren in de Bibliotheek, en is de vraagbaak als het om lezen en informatievaardigheden gaat. De leesconsulent is degene die adviseert over collecties en leesactiviteiten, en ervoor zorgt dat via de Monitor de Bibliotheek op school resultaten gemeten worden en dat de resultaten in het leerkrachtenteam besproken worden.

100	Getrainde Bibliotheekmedewerkers die Open Boek geven
2500	Getrainde leescoördinatoren Open Boek
294	Getrainde leesconsulenten
270	Leesconsulenten met monitortraining
55	Getrainde leesconsulenten informatievaardigheden
77	Getrainde educatief specialisten
35	Cursisten module didactiek

Om deze leesconsulent goed beslagen ten ijs te laten komen op het terrein van leesbevordering is vanaf 2009 een scholingsprogramma opgezet op mbo+ niveau. Dit programma is ontwikkeld en wordt uitgevoerd door ROC Midden Nederland in samenwerking met ROC Twente en Friese Poort. Inmiddels zijn in de afgelopen jaren een kleine 300 leesconsulenten opgeleid. In 2013 is een bijscholingsmodule informatievaardigheden op mbo- en hbo-niveau ontwikkeld; 55 mensen hebben deze trainingen gevolgd. Omdat bleek dat leesconsulenten die niet uit het onderwijs kwamen een kennislacune hadden op didactisch terrein is sinds 2014 op zowel hbo- als mbo-niveau een aanvullende module didactische vaardigheden beschikbaar, die zichzelf bedruipt. Inmiddels hebben 35 mensen deze trainingen gevolgd. Door Hogeschool Avans is daarnaast een hbo-training ontwikkeld voor educatief specialisten die enerzijds de leesconsulenten aansturen en anderzijds in contact staan met het management van een school en het ambtenarenapparaat binnen een gemeente. Inmiddels hebben 77 medewerkers deze training gevolgd.

OPEN BOEK IS STRUCTUREEL ONDERDEEL VAN DE BIBLIOTHEEK OP SCHOOL

Leerkrachten die als leescoördinator zijn aangesteld hebben de belangrijke taak het leesbeleid binnen de basisschool vorm te geven door het opstellen, en met het team uitvoeren van een (school)leesplan. Idealiter zijn er twee leescoördinatoren per school, verdeeld over de onder- en bovenbouw. In de cursus Open Boek leert men onder meer genres kennen in de jeugdliteratuur, de relatie kennen tussen technisch en begrijpend lezen en leesbevordering, het organiseren van een boekenkring, zinvol werken met informatieve boeken, het opstellen van een leesplan en het motiveren van het team. Open Boek is met financiële ondersteuning van Stichting Lezen rond 2000 ontwikkeld door leesbevorderingsexpert en kinderboekverkoper Jos Walta. In 2010 is de training grondig herzien. Vanaf 2011 heeft Jos Walta een honderdtal educatief specialisten uit de Bibliotheek opgeleid zodat zij de training Open Boek in het kader van de Bibliotheek op school in hun eigen regio kunnen verzorgen. Er zijn ongeveer 2.500 tot 3.000 leescoördinatoren opgeleid in de loop der jaren.

32 - Zie het [opleidingshuis](#) van de Bibliotheek op school.

33 - In bijvoorbeeld Frankrijk en de Verenigde Staten zijn op scholen vaak teacher-librarians werkzaam die verantwoordelijk zijn voor de schoolbibliotheek in combinatie met lesgeven. Deze mensen weten een hoog niveau rond lezen en literatuureducatie binnen de school te bereiken.

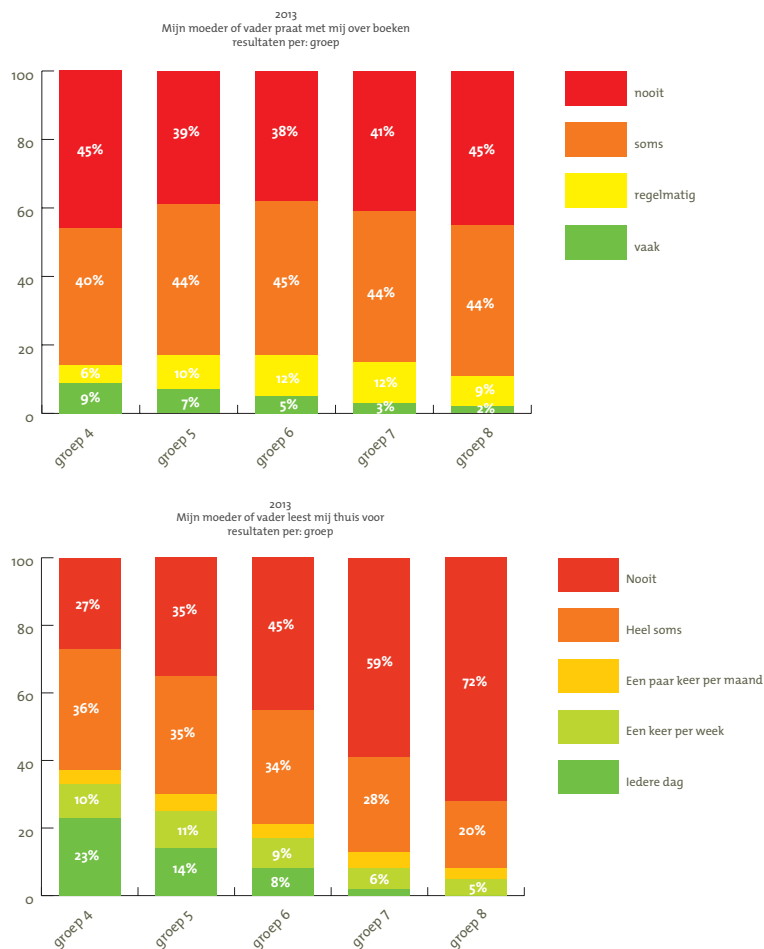
Evidentie

Vanaf 2009 zijn diverse brochures verschenen die het fundament hebben gelegd onder de aanpak. Vooral de brochure *Meer lezen, beter in taal*³⁴ wordt veel gebruikt als het om bewijslast gaat dat vrij lezen en voorlezen goed zijn voor de taalontwikkeling van kinderen. Verder zijn er brochures verschenen met goede voorbeelden van de Bibliotheek op school, over het belang van goede informatievaardigheden en over het belang van het meten van leesplezier en leesvaardigheden naar aanleiding van de resultaten die voortkwamen uit de Monitor de Bibliotheek op school³⁵.

MONITOR DE BIBLIOTHEEK OP SCHOOL

Het is belangrijk voor het onderwijs maar ook voor de gemeente dat de Bibliotheek (evidence based) aantoonbaar wat de (introductie van de) aanpak voor effect heeft op de leesmotivatie en het lees- en leengedrag van leerlingen. Hiermee sluit de Bibliotheek aan bij het opbrengstgericht werken dat de laatste jaren belangrijk is geworden binnen het onderwijs. Om inzicht te krijgen in de leesmotivatie van kinderen en het leesklimaat op een school is in 2011 de Monitor de Bibliotheek op school ontwikkeld. Inmiddels is de monitor uitgegroeid tot een belangrijk bedrijfsvoeringsinstrument dat in 2014 op 950 scholen gebruikt wordt. Aan de verschillende enquêtes deden in de laatste meting ruim 70.000 leerlingen, een kleine 7.000 leerkrachten en meer dan 700 leesconsulenten mee. Met het monitorinstrument kunnen Bibliotheken aan individuele scholen inzicht geven in hoe de school presteert ten aanzien van vrij lezen en voorlezen en ten opzichte van het landelijk gemiddelde. In 2013 zijn enkele vragen toegevoegd over informatievaardigheden, in de komende meting (november 2014-februari 2015) wordt de monitor uitgebreid met een volwaardige set vragen over informatievaardigheden.

Voorbeeld van uitkomsten uit de Monitor de Bibliotheek op school. >

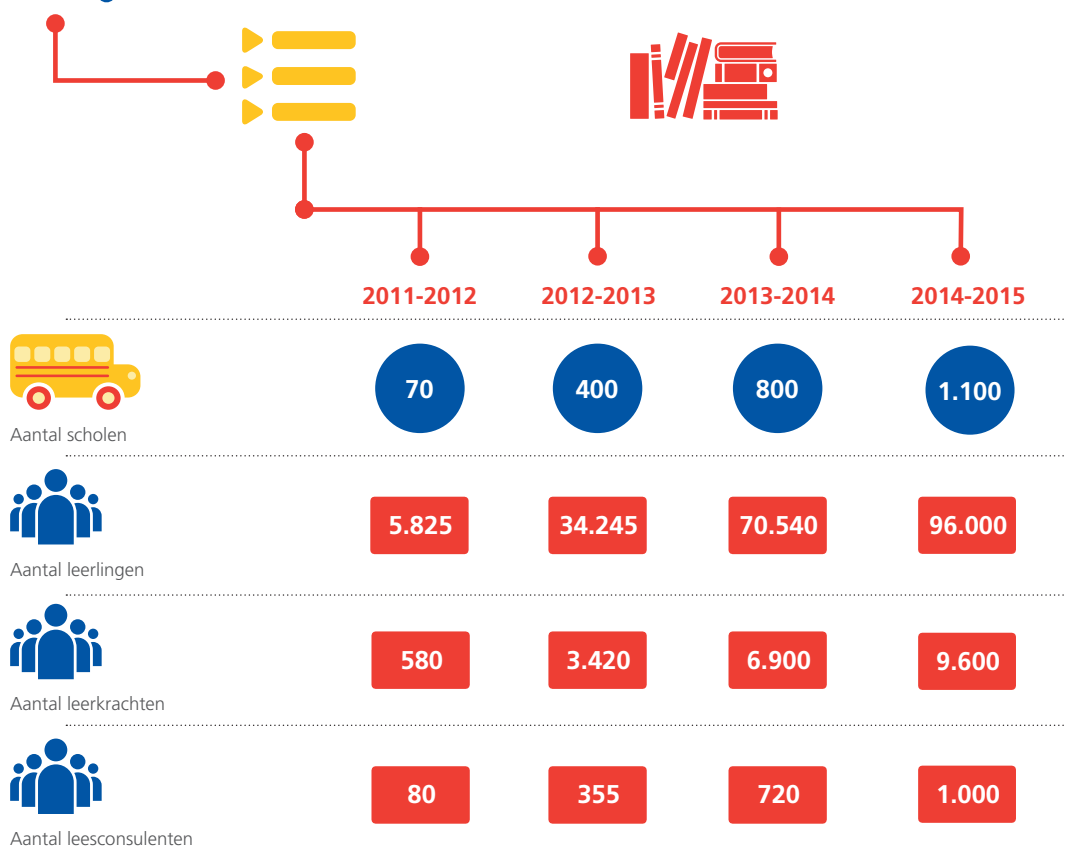

34 - [Meer lezen, beter in taal](#).

35 - Brochure [Lezen meten, een basis voor beleid](#). In deze brochure staan de resultaten beschreven van de meting 2012-2013. In het [factsheet Meer lezen, beter in taal](#) staan strategische aandachtspunten gebaseerd op de resultaten van de meting 2013-2014.

Deelnemers aan de Monitor de Bibliotheek op school

Gemeenten kunnen aan de hand van de monitorresultaten nagaan hoe de diverse participerende scholen in hun gemeenten ten opzichte van elkaar presteren. Kortom, de Monitor de Bibliotheek op school is binnen enkele jaren uitgegroeid tot een toonaangevend instrument dat breed gebruikt wordt om inzicht te geven in de leesmotivatie van leerlingen en het leesklimaat op deelnemende scholen en binnenkort worden ook inzichten verkregen over informatievaardigheden. Op basis van de resultaten wordt het leesplan bijgesteld waardoor leesbevordering, vrij lezen en voorlezen nog beter verankerd kunnen worden in het onderwijsbeleid binnen de school.

Daarnaast wordt het aantal uitleningen gemonitord, evenals het aantal Bibliotheekleden binnen een school. Op deze manier kunnen leden en uitleningen geregistreerd worden en kan vooruitgang worden aangetoond. Daarvoor is het wel nodig dat scholen een uitleensysteem installeren. Om dit te stimuleren en de relatief hoge implementatiekosten enigszins te reduceren heeft BNL een stimuleringsregeling in het leven geroepen. Medio 2014 hebben basisbibliotheken ervoor gezorgd dat 935 scholen zijn aangesloten op een geavanceerd uitleensysteem dat tevens dient als digitaal portaal waarin titels geraadpleegd kunnen worden. Door BNL wordt ernaar gestreefd op termijn de uitleengegevens en de monitorgegevens in dezelfde database zichtbaar te maken.

Sinds 2012 wordt er wetenschappelijk onderzoek uitgevoerd naar de Bibliotheek op school. De aanpak is onderwerp van twee studies:

Onderzoek naar effecten van de Bibliotheek op school in Den Bosch

In opdracht van Kunst van Lezen voert promovendus Thijs Nielen onder supervisie van prof. dr. A. Bus onderzoek uit naar de effecten van de Bibliotheek op school. Het onderzoek concentreert zich op Den Bosch waar de Bibliotheek op school onder de naam schoolBiEB op alle 50 basisscholen is ingevoerd. Doordat de uitrol nog niet geheel is afgerond en de eerste scholen al enkele jaren geleden zijn gestart, is de Bibliotheek op school in alle stadia te volgen. Getest wordt of (1) een gevarieerdere collectie gecombineerd met meer activiteiten bij leerkrachten en leerlingen resulteert in meer kennis over boeken, (2) een Bibliotheekmedewerker (leesconsulent) de variatie in boekcollectie en activiteiten verklaart, (3) op scholen met meer leesactiviteiten sprake is van een sterkere groei in leesvaardigheid en of emotionele weerstanden tegenover lezen er geringer zijn en (4) of op deze scholen een minder sterke daling in leesfrequentie en leeshonger optreedt. Definitieve resultaten worden verwacht in 2015.

Onderzoek in de wijk Oosterwei in Gouda

Dit is een onderzoek naar de effectiviteit van de integratie van Bibliotheekvoorzieningen in het basisonderwijs ter bestrijding van taalbeheersings- en leesvaardigheidsachterstanden in een multiculturele setting. Het onderzoek is in 2012 van start gegaan. Het onderzoek wordt uitgevoerd door E. Kleijnen onder supervisie van prof. dr. F. Huysmans (Universiteit van Amsterdam) en prof. dr. E. Elbers (Universiteit Utrecht). Er is afstemming geweest met de onderzoekers van de Universiteit Leiden. Definitieve resultaten worden verwacht in 2016.

Samenwerking

Net als bij BoekStart is - zowel op strategisch, beleidsmatig als uitvoerend niveau binnen gemeente, provincie en Nederland - samenwerking van groot belang voor een goede introductie en uitvoering van de Bibliotheek op school. Bij de programmalijs Leesbevorderingsnetwerken wordt hier uitvoeriger op ingegaan.

Inleiding

De Bibliotheek op school VO biedt Bibliotheken een strategische aanpak voor structureel samenwerken met het voortgezet onderwijs. In vervolg op de Bibliotheek op school primair onderwijs zijn de voorbereidingen voor de ontwikkelingen van de Bibliotheek op school VO vanaf 2013 van start gegaan. Er is voor gekozen om de focus allereerst te leggen bij het vmbo, omdat hier veel leerlingen kampen met taalachterstand en omdat binnen vmbo-scholen de mediatheek vaak ontbreekt³⁶. Door het ondersteunen van scholen bij het vormen van een collectie en aandacht voor vrij lezen en mediawijsheid (in het bijzonder informatievaardigheden) kan de Bibliotheek van grote toegevoegde waarde zijn. Uiteraard bouwt de Bibliotheek op school VO voort op de ontwikkelde bouwstenen binnen het PO. Zo is de Monitor de Bibliotheek op school doorontwikkeld voor het vmbo. Om aan te tonen dat vrij lezen een positief effect heeft op het taalniveau is de brochure [Meer lezen beter in taal - vmbo, effecten van lezen op taalontwikkeling](#) verschenen. Hierin wordt op basis van (internationaal) onderzoek beschreven waarom voorlezen en vrij lezen van belang zijn binnen het vmbo en hoe voorlezen en vrij lezen ertoe bijdragen een beter taalniveau te bereiken.

Kennisvergroting door bundeling van onderzoek en ervaringen

In de eerste helft van 2013 is gewerkt aan het verbreden van de beschikbare informatie over lezen en mediawijsheid voor het voortgezet onderwijs. In dit kader zijn naast bovenstaande brochure nog twee brochures verschenen:

- [Beter leren door informatievaardigheden](#). Informatievaardigheden als basisvaardigheid in het vmbo.
- [De Bibliotheek op school in het vmbo](#). Samen werken aan lezen en leren. In deze brochure zijn praktijkvoorbeelden beschreven van goede samenwerkingsvormen tussen de Bibliotheek en het vmbo.

Van pilots leren

In de tweede helft van 2013 en de eerste helft van 2014 zijn negen pilots voor de Bibliotheek op school VO ontwikkeld en gestart. De eerste pilot is Opleiding Onderwijsspecialist VO die gericht is op Bibliotheekmedewerkers. Deze hbo-module is in januari 2014 van start gegaan, 11 educatief specialisten vmbo zijn opgeleid. Deze opleiding wordt in 2015 opnieuw aangeboden. De andere pilots³⁷ zijn gericht op samenwerking tussen de Bibliotheek en vmbo-scholen op het terrein van lezen en informatievaardigheden. De ervaringen van de pilots worden gebruikt voor de invulling van de bouwstenen en de toolkit van de Bibliotheek op school VO. In het najaar van 2014 worden de resultaten van de pilots verwacht en geëvalueerd.

36 - [Mediatheken in het voortgezet onderwijs. Een werkveld in beweging](#) (Oberon, mei 2012 in opdracht van Kunst van Lezen).

37 - Aan de pilots doen 10 basisbibliotheken en 14 vmbo-scholen mee, zie [hier](#) de beschrijving van de pilots

Meten van lees- en leengedrag

Iedere pilot meet de resultaten met behulp van de monitor die vertaald is naar een versie voor het vmbo³⁸. Aan deze pilotmonitor hebben rond de 1.000 leerlingen meegedaan. Uit deze eerste beperkte meting komen de volgende resultaten naar voren:

De leesfrequentie en het plezier in lezen nemen af naarmate de jongeren ouder worden. In het primair onderwijs lezen de kinderen vaker en meer dan in het vmbo. Ook het plezier in lezen neemt in het vmbo sterk af ten opzichte van het primair onderwijs. Ca. 40% van deze leerlingen vindt lezen best leuk tot erg leuk. 60% zegt lezen niet zo leuk te vinden, daarvan zegt 21% dat zij lezen vervelend vindt. Dit wordt ook zichtbaar in de uitleencijfers van de mediatheek of de Bibliotheek op school. Leerlingen in leerjaar 4 lenen aanmerkelijk minder boeken dan in het eerste leerjaar. Het liefst lezen leerlingen humoristische en spannende boeken. De klassieke oudheid is het minst populair. Het overgrote deel van de deelnemende leerkrachten aan deze eerste ronde van monitoring geeft aan dat de lees- en informatievaardigheid van de leerlingen onvoldoende is. Medio november 2014 wordt de monitor opnieuw opengesteld voor de pilots en andere Bibliotheken en scholen. Resultaten worden in 2015 gepubliceerd.

WORKSHOPS VOOR LEERKRACHTEN

Omdat expertise van leerkrachten op het terrein van leesbevordering, leesmotivatie, jeugdboekenaanbod en literatuureducatie van groot belang is, heeft Kunst van Lezen in het voorjaar van 2014 een workshop laten ontwikkelen door twee leesbevorderingsexperts op het terrein van jeugdboeken en young adult literatuur. Deze workshops zijn met succes op een viertal scholen in proefvorm uitgevoerd met een aantal vmbo-leerkrachten. De evaluatie vindt binnenkort plaats maar de workshop voorziet duidelijk in een behoefte. De verwachting is dat dit workshopaanbod voortgezet zal worden.

VERGROTING EXPERTISE MEDIATHECARISSEN

Naast leerkrachten en onderwijspecialisten in de Bibliotheek is in 2014 geïnvesteerd in het vergroten van de expertise van de mediathecaris in het voortgezet onderwijs. Onderzoek laat zien dat de Bibliotheek en mediatheek voor scholen de partners bij uitstek zijn om het lezen op school en thuis te stimuleren. Niet alleen de aanwezigheid van een mediatheek op school, maar ook de samenwerking tussen docenten en mediathecaris/bibliothecaris zorgen voor hogere leeropbrengsten van leerlingen. Dit inzicht en het vergroten van de professionele vaardigheden van mediathecarissen stonden centraal tijdens het congres Mediatheek & Bibliotheek, sleutel tot succes in de nieuwe bibliotheek van Almere³⁹. Dit congres werd georganiseerd door Kunst van Lezen. Het congres telde ruim 100 deelnemers.

Projecten worden samengevoegd bij de Bibliotheek op school VO

Een brede expertgroep werkt actief aan een aanpak waarbij bestaande leesbevorderingsprojecten als Lezen voor de Lijst, Read2Me! en De Weddenschap en Bibliotheekprojecten als leeskr8!, 4you! en Biebsearch binnen Bibliotheek op school VO geïntegreerd worden. Op deze manier wordt de som der delen groter waardoor een effectievere aanpak ontstaat.

38 - Aan de pilot Monitor de Bibliotheek op school vmbo hebben 7 scholen, 956 leerlingen, 66 docenten (in verschillende leerwegen en sectoren) en 8 bibliothecarissen meegedaan. Er is een Powerpointpresentatie beschikbaar met de resultaten van deze eerste meting.

39 - [Verslaglegging Congres Mediatheek & Bibliotheek, sleutel tot succes](#), 5 juni 2014.

De digitale ontwikkeling is ook bij dit onderdeel in handen van BNL. In dit kader wordt gewerkt aan het opnemen van de veel bezochte website [Lezen voor de Lijst](#) in de digitale infrastructuur. Als deze integratie afgerond is - naar verwachting eind 2014 - wordt de unieke informatie van Lezen voor de Lijst gekoppeld aan de Bibliotheek waar de boeken fysiek en op termijn digitaal beschikbaar zijn.

Strategische samenwerking

Ook bij de Bibliotheek op school VO is de aanpak gebaseerd op het bereiken van de strategische laag zodat de kans het grootste is dat de aanpak geborgd wordt in beleid van gemeente, onderwijs en Bibliotheek.

Havo/vwo

In 2015 zal binnen de Bibliotheek op school VO de aanpak voor havo/vwo ontwikkeld worden. Op dit moment worden voorbereidingen getroffen om in kaart te brengen hoe het staat met het leesklimaat en de leesmotivatie en de invulling van het literatuuronderwijs binnen havo en vwo. Binnen deze onderwijstypen is - in tegenstelling tot het vmbo - vaak een mediatheek aanwezig. Dit vraagt een andere aanpak voor wat betreft de betrokkenheid van de Bibliotheek⁴⁰. Leerkrachten en leerlingen van havo en vwo maken wel veel gebruik van de site [lezenvoordelijst.nl](#), die vanaf 2015 onderdeel zal zijn van de digitale infrastructuur van BNL.

Doelstelling Actieplan

In het Actieplan Kunst van Lezen is als doelstelling geformuleerd dat de Bibliotheek op school VO eind 2015 35% van de leerlingen bereikt. Wanneer dit alleen wordt afgemeten aan Lezen voor de Lijst is dit haalbaar, maar voor verankering van de voorgestane brede aanpak is dit te ambitieus gebleken. In 2015 worden vervolgpilots gehouden voor vmbo en zal de aanpak voor havo/vwo ontwikkeld worden. Deze aanpak zal in pilots getest worden.

40 - Uit het rapport van Oberon blijkt uit hoofdstuk 5 dat tweederde van de mediatheken op enigerlei wijze samenwerkt met de Bibliotheek. Ongeveer een op de drie mediathecarissen gaf in de vragenlijst aan dat ze niet samenwerkt met de Bibliotheek. Bijna de helft van deze mensen vindt samenwerking overbodig omdat ze zelf genoeg kennis en faciliteiten heeft.

Inleiding

De Canon valt sinds 2012 onder de bouwsteen 'collectie' van de Bibliotheek op school. Kunst van Lezen heeft de vijftig benoemde canonvensters vanuit een literair perspectief toegankelijk gemaakt voor het onderwijs. Leerkrachten kunnen boeken uitstekend gebruiken in hun lessen. Door middel van het koppelen van relevante (jeugd)boeken aan de vijftig vensters komt de geschiedenis pas echt tot leven voor leerlingen. Het beschikbare geld wordt zoveel mogelijk besteed aan ondersteuning van leesbevorderende activiteiten zoals voorleeswedstrijden op basis van de jeugdboekencollectie behorend bij de Canon.

ENTOEN.NU

De cultuurhistorische canon wordt ontsloten via de website entoen.nu. Op deze website staan dankzij Kunst van Lezen inmiddels ruim 500 jeugdboekentitels die de vensters verdiepen. Deze jeugdboekentitels zijn gekoppeld aan leesplein.nl, de website van Bibliotheken (onderdeel van BNL) over boeken en lezen voor kinderen. Iedere titel wordt uitgebreid getoond met omslag en annotatie. Op deze manier weten kinderen en hun leerkrachten direct welke boeken (en auteurs) schuil gaan achter de genoemde titels. De titels voor de groep 15+ worden via de site entoen.nu geopend op literatuurplein.nl (onderdeel van de digitale infrastructuur van BNL). Er zijn momenteel circa 1.000 titels beschikbaar. Daarnaast is er vanaf april 2013 een zogenaamde 'special' beschikbaar via Literatuurplein waarbinnen per venster steeds een aantal romans, een aantal non-fictie titels en een aantal audiovisuele materialen zijn ontsloten. De elektronische titellijsten per venster worden regelmatig geactualiseerd.

DE PABO VOORLEESWEDSTRIJD

Kunst van Lezen zorgt ervoor dat de jeugdboeken van de Canon bij het onderwijs en met name bij aankomende leerkrachten beter onder de aandacht gebracht worden. Met de Pabo Voorleeswedstrijd willen de betrokken organisaties pabostudenten enthousiasmeren voor kinder- en jeugdboeken, zodat zij dit enthousiasme kunnen overbrengen aan de leerlingen op hun (stage)school. In de jaargang 2013-2014 deden vrijwel alle Pabo's mee aan deze populaire wedstrijd waarvan de finale in mei wordt gehouden. In de finale lezen zij voor uit boeken die geselecteerd zijn bij de vijftig canonvensters.

READ2ME! VOORLEESWEDSTRIJD VOOR DE BRUGKLAS

Alle niveaus, van vmbo tot gymnasium, kunnen deelnemen aan deze voorleeswedstrijd die sinds 2012 door PSO Cubiss, in samenwerking met Stichting Lezen, landelijk wordt georganiseerd in het kader van Kunst van Lezen. Vrijwel alle provincies houden regionale voorrondes. De finale vindt vanaf 2013 - evenals de landelijke finale van De Nationale Voorleeswedstrijd voor basisschoolleerlingen - in mei plaats in Utrecht. In de finale lezen de brugklassers voor uit boeken die geselecteerd zijn bij de vijftig canonvensters.

Doelstelling Actieplan

Kunst van Lezen gaat nader onderzoeken of in 2015 bereikt is dat 50% van de leerkrachten aandacht besteedt aan boeken die gerelateerd zijn aan de vijftig vensters van de Canon. Zeker is gerealiseerd dat de canonboeken aandacht genereren dankzij de voorleeswedstrijden.

Inleiding

Het opzetten van lokale en bovenlokale (strategische) leesbevorderingsnetwerken is de kern van Kunst van Lezen om de programmaonderdelen BoekStart en de Bibliotheek op school te verankeren in beleid van basisbibliotheken en de met hen samenwerkende partners binnen lokale overheden, kinderopvanginstellingen en onderwijsinstellingen. In 2012 is de Campagne Leesbevorderingsnetwerken opgezet om deze verankering te bewerkstelligen. Het doel is om Bibliotheken via op maat samengestelde workshops te ondersteunen bij de strategische en bedrijfsmatige omslag die nodig is om een groter en duurzaam bereik te realiseren van het educatieve programma in het algemeen en BoekStart in de kinderopvang en de Bibliotheek op school in het bijzonder. Daarbij is de focus niet beperkt tot het vroeg- en voorschoolse, en primair onderwijs; ook het voortgezet onderwijs komt aan de orde, met specifieke aandacht voor het vmbo. Via afsluitende regionale conferenties wordt ingezet op het versterken en verrijken van de relaties van Bibliotheken met belanghebbenden (kinderopvang, onderwijs, gemeente).

Doelstelling Actieplan

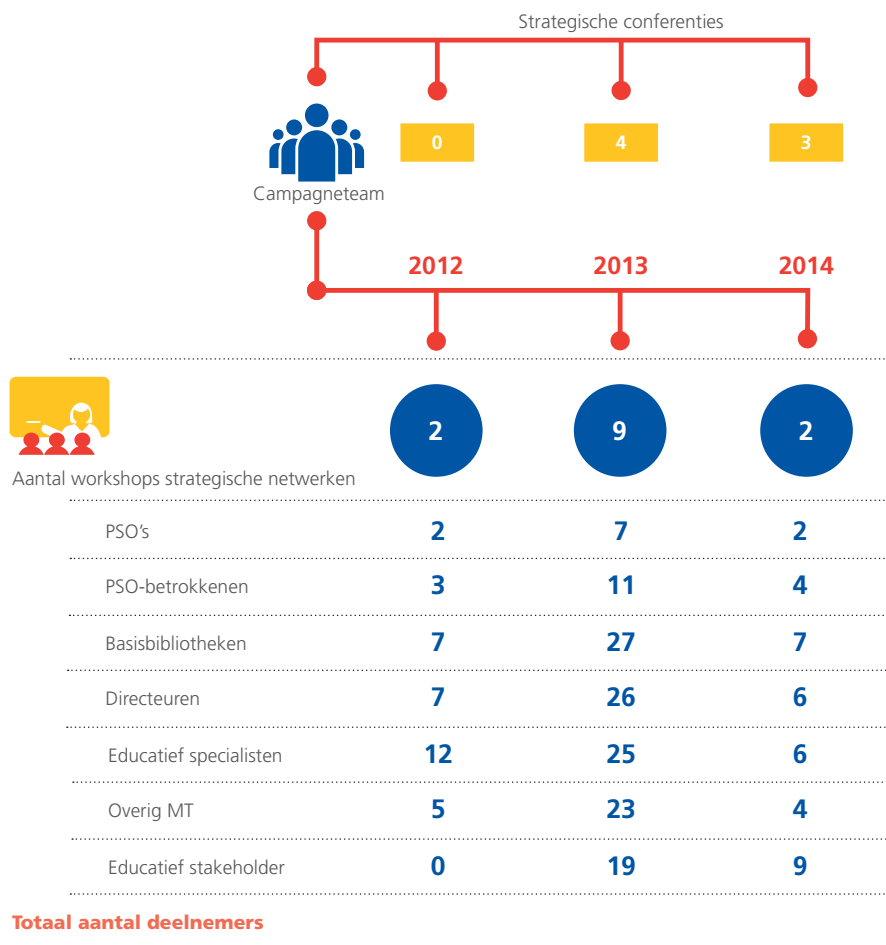
Kunst van Lezen heeft bereikt dat bij de Bibliotheeksector het besef aanwezig is dat actieve, structurele netwerkvorming rond leesbevordering op alle niveaus relevant is. Kunst van Lezen verwacht dat 80% van de basisbibliotheken eind 2015 binnen een leesbevorderingsnetwerk samenwerkt met lokale overheid en instellingen.

Campagne Leesbevorderingsnetwerken

De Campagne Leesbevorderingsnetwerken is in 2012, 2013 en 2014 uitgevoerd door een speciaal gevormd team met veel ervaring en expertise op het terrein van organisatievraagstukken en HRM-beleid. De campagne bestaat uit een workshoptraject, waaraan drie tot acht Bibliotheken tegelijkertijd deelnemen, en een conferentie op provinciaal niveau. Kunst van Lezen heeft ingesteld dat de PSO die actief is binnen het werkgebied de conferentie organiseert en aanwezig is tijdens de workshops. Met de campagne worden de volgende doelen bereikt:

1. Het versnellen en verdiepen van de implementatie van de programma's de Bibliotheek op school en BoekStart in de kinderopvang op lokaal niveau.
2. Het versterken en verrijken van de relaties met educatief belanghebbenden (kinderopvang, onderwijs, gemeente) op lokaal niveau.
3. Het versterken van het maatschappelijk draagvlak voor de Bibliotheek.

Wetenschappelijk onderzoek rond het belang van lezen⁴¹ en zelf geïnitieerd onderzoek zoals de Monitor de Bibliotheek op school vormen het fundament van de campagne. Aangevuld met eigen onderzoek, kengetallen en ervaringen van basisbibliotheken levert de campagne resultaten en uitwisselingen op die de samenwerkingspartners overtuigen van de gekozen aanpak. De basisbibliotheek, in het bijzonder de directeur en het MT, voert het leesbevorderingsnetwerk aan. De Bibliotheekdirecteuren zijn verplicht aan de workshops mee te doen. De workshops worden afgesloten met een regionale conferentie waarbij Bibliotheekdirecteuren stakeholders vanuit de lokale overheid, onderwijs en kinderopvang uitnodigen.

Evaluatie workshops

Van de deelnemers (met name directeuren, managers en educatief specialisten) vindt 95 procent dat de workshops bijdragen aan het inzicht in de opgave waarvoor de Bibliotheek staat en ruim 70 procent van de deelnemers is van mening dat de workshopserie daadwerkelijk zorgt voor een versnelling van het veranderproces. Ongeveer 80 procent verwacht dat zijn of haar Bibliotheek in de komende jaren een substantieel groter bereik zal realiseren bij de doelgroep 0-4 jaar en dat geldt voor bijna 90 procent waar het gaat om de doelgroep 4-12 jaar. 25 procent verwacht dat ook het bereik bij de doelgroep 12-18 jaar zal groeien. Tot slot kan worden gemeld dat de begeleiding vanuit Stichting Lezen en Sectorinstituut Openbare Bibliotheken door 100 procent van de geënquêteerden als professioneel wordt gekwalificeerd.

'Het was goed voor PSO en Bibliotheken om met elkaar het gesprek aan te gaan over de Bibliotheek op school onder professionele begeleiding. De deelnemers konden de tijd nemen om over beleid na te denken.'

Strategische conferenties Meer (voor)lezen, beter in taal

Tijdens de strategische conferenties Meer (voor)lezen, beter in taal wordt aandacht besteed aan aspecten als de inrichting van het programma en een analyse van resultaten uit de Monitor de Bibliotheek op school. Verder is kennisoverdracht vanuit de Bibliotheken die hebben deelgenomen aan de workshops belangrijk, zodat andere Bibliotheken, gemeenten, kinderopvanginstellingen en scholen ook kennis kunnen nemen van de bereikte structurele en meetbare resultaten. Op deze wijze wordt de toegevoegde (maatschappelijke) waarde van de Bibliotheek op het terrein van taalondersteuning duidelijk zichtbaar voor de strategische laag binnen gemeente, onderwijs, kinderopvang en Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG).

'Voor mij als programma-manager van een PSO heel interessant en goed om te zien hoe Bibliotheken dit oppakken, hoeveel impact dit heeft op de organisaties en dat wij als PSO hier een belangrijke bijdrage aan kunnen leveren.'

Landelijke en provinciale samenwerking

Ook op provinciaal en landelijk niveau wordt steeds nauwer en strategischer samengewerkt om het belang van lezen te benadrukken. Als voorbeeld van provinciale samenwerking geldt de stichting Samenwerkende PSO's Nederland (SPN) die de uitvoering van de Bibliotheek op school primair onderwijs begeleidt en voorbereidingen treft voor uitvoering van de Bibliotheek op school voortgezet onderwijs. En diverse provinciebesturen ondersteunen educatieve programma's van de PSO om Bibliotheken mee te laten doen aan (onderdelen van) BoekStart in de kinderopvang en de Bibliotheek op school.

'Voorwaarde voor deelname directie handhaven en geen concessies aan doen. Is essentieel voor betrokkenheid op strategisch niveau.'

Op landelijk niveau is in 2013 de strategische samenwerking rond lezen, leesbevordering en bestrijding laaggeletterdheid geïntensiveerd. Eind 2012 is de Leescoalitie (zie noot 4) ontstaan. Samen sta je sterker als je grote activiteiten wilt inzetten om leesbevordering een zichtbaarder profiel te geven. 2013 stond in het teken van Jaar van het Voorlezen, in 2014 en 2015 staat de campagne Vaders Voor Lezen centraal. Bij BoekStart in de kinderopvang zijn banden met Actiz, Brancheorganisatie Kinderopvang, MOgroep en het Nederlands Jeugdinstituut versterkt. Bij de Bibliotheek op school met de onderwijsinspectie PO en VO, de PO-Raad en de VO-Raad.

DE KRACHT VAN BEKENDE BOEKENACTIVITEITEN

Stichting Lezen heeft tijdens haar vijftienvijf jarig bestaan vele bekende projecten ontwikkeld die nog steeds succesvol ieder jaar worden ingezet, zoals De Nationale Voorleesdagen (met het Voorleesontbijt), de Nationale Voorleeswedstrijd voor basisscholen en de Jonge Jury voor onderbouw VO. Stichting CPNB organiseert sinds decennia voor kinderen de Kinderboekenweek en de Kinderjury. Al deze bekende boekenactiviteiten worden vanzelfsprekend ingezet bij BoekStart en de Bibliotheek op school. Door in te spelen op deze aansprekende activiteiten krijgen BoekStart en de Bibliotheek op school direct een stevige basis binnen kinderopvang en onderwijs. Maar wel degelijk met de bedoeling dat de activiteiten de aanleiding vormen om een (voor)leesklimaat te creëren dat iedere week van het jaar gunstig is.

Organisatie

Stichting Lezen fungeert als penvoerder, de (financiële) verantwoording ligt vast in het jaarverslag Kunst van Lezen en de jaarrekening van Stichting Lezen. Kunst van Lezen is ingericht als programmaorganisatie met een aansturende centrale programmacoördinator die in dienst is bij SIOB. De programmacoördinator wordt rechtstreeks aangestuurd door de directeur van Stichting Lezen en de clustermanager Lezen, Leren, Informeren van het SIOB. Het is een werkbaar constructie die enigszins complex is vanwege het feit dat de programmacoördinator bij twee verschillende organisaties in twee verschillende steden werkt. De communicatie tussen beide organisaties is goed. Per programmalijn wordt de programmacoördinator ondersteund door medewerkers van beide organisaties. Dit heeft een intensiever contact tussen beide organisaties tot stand gebracht. De medewerkers worden zoveel mogelijk met gesloten beurzen ingezet, hoewel op sommige onderdelen (projectadministratie, BoekStart) de geïnvesteerde uren van Stichting Lezen wel deels vergoed worden. Omdat een aantal onderdelen (HRM, adviezen rond strategische netwerken, communicatie, en Monitor de Bibliotheek op school) specifieke kennis vergt en op sommige momenten arbeidsintensief is, wordt voor deze onderdelen met deskundige freelancers gewerkt.

Communicatie

De website www.kunstvanlezen.nl richt zich op professionals die zich willen informeren over het programma. Op deze site staan de overzichtspagina's met alle output van de afgelopen zes jaar. Via www.boekstart.nl worden ouders van jonge kinderen bereikt. Professionals (intermediairs) kunnen terecht op www.boekstartpro.nl. Daarnaast staat Kunst van Lezen op de sites van Stichting Lezen en SIOB, www.lezen.nl en www.siob.nl. Via de website www.debibliotheekopschool.nl worden professionals uit de Bibliotheek, het onderwijs en de lokale overheid bereikt voor het primair onderwijs. Eind 2013 is een sectie VO toegevoegd die zich vooralsnog alleen op de Bibliotheek richt.

Opbrengsten van Kunst van Lezen

Het Programma Leesbevordering Kunst van Lezen is de afgelopen jaren uitgevoerd naast het reguliere leesbevorderingsbeleid dat Stichting Lezen als kennis- en expertisecentrum voor leesbevordering en literatuureducatie in het kader van de Culturele Basisinfrastructuur uitvoert. Kunst van Lezen geeft uitdrukkelijk vorm aan Bibliotheekvernieuwing.

Kunst van Lezen heeft in ruim zes jaar veel bereikt en het brede leesbevorderingsbeleid en het programma Kunst van Lezen zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden geraakt. Allereerst heeft Stichting Lezen binnen Kunst van Lezen lang gekoesterde en noodzakelijke ambities kunnen verwezenlijken, zoals het opzetten van BoekStart en zichtbare goede schoolbibliotheken, gerund door de plaatselijke Bibliotheek. Door de structurele strategische aanpak die in de hele bedrijfskolom wordt gehanteerd is er aantoonbaar meer samenhang in leesbevorderingsbeleid van Bibliotheken gekomen. Het programma is de laatste jaren steeds beter verankerd in (langdurig) beleid van Bibliotheken en gemeenten, en in een aantal gevallen in het beleid van organisaties binnen onderwijs en kinderopvang. Daarmee wordt Kunst van Lezen steeds duurzamer uitgevoerd.

In de eerste periode van Kunst van Lezen is vooral gebouwd aan de aanpak die vervolgens gecontroleerd is uitgetest. Na bijstellingen is de aanpak in de tweede periode geïmplementeerd bij een aanzienlijk aantal Bibliotheken. Met een relatief beperkt landelijk budget is bereikt dat er provinciaal en lokaal steeds meer geïnvesteerd wordt in de programmalijnen vanwege het brede vertrouwen in de aanpak. Dit katalysatoreffect heeft ervoor gezorgd dat van de totale investeringen in de Bibliotheek op school ongeveer 10% van de landelijke partijen afkomstig is, dat provinciale partijen ook rond de 10% investeren maar dat bijna 80% uit lokale middelen afkomstig is. Het multipliereffect van de landelijke middelen is derhalve aanzienlijk.

Dankzij de landelijke ontwikkeling van goede producten en diensten rond BoekStart en de Bibliotheek op school heeft Kunst van Lezen de laatste vijf jaar een stevig stempel gedrukt op de leesbevorderingsaanpak van Bibliotheken voor de jeugd van 0-18 jaar. Deze aanpak voltrekt zich vooral buiten de muren van Bibliotheekvestigingen. Veel Bibliotheken bieden met een nieuw elan een innovatief programma aan de gemeente en hun maatschappelijke partners binnen onderwijs, JGZ en kinderopvang.

Binnen de Bibliotheeksector heeft Kunst van Lezen gezorgd voor een structurele strategische leesbevorderingsaanpak waarbij landelijke, provinciale en lokale Bibliotheekorganisaties nauw samenwerken. De landelijke organisaties (met name Stichting Lezen en SIOB) ontwikkelen de programmalijnen en voeren de coördinatie en de regie. De provinciale organisaties en de G4-bibliotheken hebben coördinatoren aangesteld voor BoekStart en de Bibliotheek op school. Zij leiden subsidieaanvragen in goede banen en vervullen een belangrijke rol als vraagbaak voor basisbibliotheken. Vanaf 2013 hebben de Samenwerkende PSO's Nederland (SPN) besloten de uitvoering van de Bibliotheek op school PO voor hun rekening te nemen. Tenslotte hebben de basisbibliotheken in grote meerderheid⁴² ervoor gekozen aan de programma's deel te nemen.

Inhoudelijk heeft Kunst van Lezen nieuwe functies doen ontstaan. Binnen de Bibliotheek zijn dat met name de educatief specialist en de leesconsulent. En in kinderopvang en onderwijs de (voor)leescoördinator. Met de monitoraanpak heeft Kunst van Lezen gerealiseerd dat zichtbaar wordt hoe het leesklimaat zich ontwikkelt, waarna beleid ontwikkeld kan worden om het leesklimaat duurzaam te verbeteren. Met de opbrengstgerichte opzet wordt ervoor gezorgd dat een langdurige planmatige leesbevorderingsaanpak aantoonbaar tot opvallende positieve taal- en leesontwikkelingsresultaten van peuters en leerlingen leidt.

42 - In percentage van basisbibliotheken:
BoekStart voor baby's: 99,4%
BoekStart in de kinderopvang: 62,5%
De Bibliotheek op school PO: 74%
De Bibliotheek op school VO: 5%

Inleiding

Kunst van Lezen heeft via de Bibliotheken een structurele leesbevorderingsaanpak gerealiseerd, waardoor een nieuwe generatie vanzelfsprekend opgroeit met voorlezen en zelf lezen thuis, in de kinderopvang en op school. Maar wil er over een jaar of tien werkelijk sprake kunnen zijn van een nieuw cohort gemotiveerde en leesvaardige lezers, dan is het nu zaak de thans ingezette aanpak via Kunst van Lezen voort te zetten. De verankering binnen het beleid van Bibliotheken heeft weliswaar breed zijn beslag gekregen, maar krimpende budgetten op gemeentelijk niveau zetten het stelsel onder druk en staan volle inzet op implementatie in de weg. Te vaak wordt de aanpak op een te laag ambitieniveau uitgevoerd, met name vanwege ontbrekende financiën. Vooral in de grotere steden speelt dat BoekStart te weinig baby's en peuters bereikt. Veel gemeenten zien de Bibliotheek op school nog teveel als een alternatief om te bezuinigen op Bibliobussen en vestigingen. Ook bij onderwijs, kinderopvang en jeugdgezondheidszorg (JGZ) is verankering nog lang niet voldoende het geval. Kinderopvang en onderwijs hebben vaak zoveel op hun bord dat de betrokkenheid bij BoekStart en de Bibliotheek op school te wensen overlaat, waardoor het teveel een Bibliotheekproject wordt. Pas bij een degelijke uitvoering op alle bouwstenen zal een blijvend effect op het taalniveau zichtbaar worden. Daarvoor is een lange adem nodig en dient er initieel en vervolgens jaarlijks voldoende geïnvesteerd te worden. Berekend is dat een goede uitvoering van de Bibliotheek op school ongeveer 45 euro per leerling per jaar kost. In veel gevallen betaalt de school daar nu maximaal tien euro van. Maar in nog meer gevallen ligt het tussen de drie en vijf euro per jaar. Een goede dienstverlening door Bibliotheken wordt daarmee lastig.

BEZUINIGINGEN OP BIBLIOTHEKEN LEVERT MINDER KWALITEIT OP DAN WENSELIJK IS

Hoewel Stichting Lezen en SIOB een lans breken voor goed geoutilleerde openbare Bibliotheekvestigingen voor kinderen en volwassenen, blijkt de Bibliotheek op school in een toenemend aantal gemeenten in een behoefte te voorzien. Vaak wordt de Bibliotheek op school door gemeenten en Bibliotheken gezien als alternatief voor de in rap tempo verdwijnende Bibliobus. Veel minder vaak als alternatief voor een vestiging. Toch is op het platteland zichtbaar dat met name bemande vestigingen onder druk staan. In deze gevallen wordt de Bibliotheek op school ook vaker naar voren geschoven als alternatief waarmee in ieder geval voorkomen wordt dat gemeenten de gehele Bibliotheekvoorziening ontmantelen. Vaak kunnen volwassenen online hun boeken reserveren die ze dan binnen de Bibliotheek op school kunnen afhalen.

SIOB en Stichting Lezen waarschuwen dat de Bibliotheek op school niet als bezuinigingsmaatregel gezien dient te worden door gemeenten. Een goed opgezette Bibliotheek op school die alle bouwstenen goed uitvoert vergt aanzienlijke investeringen in leesomgeving en expertise (training en loonkosten van de leesconsulenten). De bezuinigingen kunnen niet afgewend worden op deze nieuwe aanpak omdat de kans bestaat dat de aanpak op een te laag kwaliteitsniveau wordt uitgevoerd waardoor de voorziene impact op de taal- en leesontwikkeling (te) beperkt blijft. Met name de school moet zich vergewissen van het feit dat een goede leesbevorderingsaanpak de school ook op langere termijn veel kan opbrengen in termen van het bestrijden van taal- en onderwijsachterstanden, maar dat het ook kosten met zich meebrengt.

BELANG VAN AANDACHT VOOR LEZEN BINNEN OPLEIDINGEN

Over een paar jaar zal de eerste generatie BoekStartkinderen tot wasdom komen in het basisonderwijs. Deze BoekStartkinderen zijn gewend voorgelezen te worden. Maar het is wel belangrijk dat ze ook op school geprikkeld worden om door te gaan met lezen voor hun plezier zodat automatisch een hoger taalniveau bereikt wordt. Leerkrachten moeten geëquipeerd zijn om kinderen te stimuleren tot en te interesseren voor vrij lezen en voorlezen. Daarom is het van groot belang dat er blijvend meer aandacht komt voor de relatie tussen taal, lezen en leesbevordering binnen de opleidingen van pedagogisch medewerker en onderwijsassistent en binnen de pabo en de lerarenopleidingen. Het op pabo's en lerarenopleidingen gerichte leesbevorderingsbeleid van Stichting Lezen⁴³ zou idealiter binnen de Kunst van Lezenaanpak structureel vorm moeten krijgen.

HET BELANG VAN EEN GOEDE LEESOPVOEDING

Ouderbetrokkenheid⁴⁴ bij de leesopvoeding is in 2013 benoemd als prioriteit van OCW⁴⁵. Dat komt onder andere tot uiting in de breed gedragen campagnes als het Jaar van het Voorlezen en Vaders Voor Lezen. Hoewel ouderbetrokkenheid ook al zijn werking heeft binnen Kunst van Lezen (vooral vanuit BoekStart) is er ook op dit terrein de komende jaren nog veel werk te verzetten in het bereiken van ouders binnen kinderopvang en onderwijs om te realiseren dat ouders na schooltijd ook ruim aandacht aan voorlezen en vrij lezen met hun kinderen besteden.

Samenwerken om laaggeletterdheid te voorkomen

Voor wat betreft laaggeletterdheid is het van belang dat er tussen Stichting Lezen en Stichting Lezen & Schrijven goede afspraken gemaakt worden over taken en taakafbakening. Hierover zijn gesprekken gaande. Kunst van Lezen heeft veel gedaan op het terrein van taalniveauperhoging en daarmee aan preventie van laaggeletterdheid bij kinderen. De preventiekant is ook juist waar beleid van beide stichtingen elkaar raakt. Stichting Lezen moet daarbij vanuit het landelijke leesbevorderingsbeleid de regie blijven voeren over preventieve vormen van laaggeletterdheidsbestrijding van kinderen en jongeren door middel van programma's als BoekStart en de Bibliotheek op school. Stichting Lezen & Schrijven zou zich meer op de curatieve kant en volwassenen moeten richten door goede vormen van bestrijding van laaggeletterdheid te ontwikkelen en deze met maatschappelijke partners als Bibliotheken, sociale diensten en bedrijven uit te voeren.

Door intensievere samenwerking en afstemming in de uitvoering kan het intergenerationele aspect van laaggeletterdheid doorbroken worden, waardoor over een aantal jaren het percentage laaggeletterden aantoonbaar wordt teruggebracht.

43 - Voor pabo's is er een minor Jeugdliteratuur ontwikkeld die pabo-studenten opleidt tot leescoördinator. Ook wordt er momenteel een postdoctorale hbo+-opleiding leescoördinator LB ontwikkeld, die door alle hogescholen vrij gebruikt kan gaan worden.

44 - De beleidsnotitie (Stichting Lezen, 2014) '[Ouders betrekken bij lezen](#)' dient als leidraad voor het reeds ingezette beleid.

45 - Beleidsbrief '[Ouders en School Samen](#)', juli 2013.

Meer aandacht voor achterstandskinderen binnen BoekStart

Nu de basis breed is en er veel baby's als lid ingeschreven worden, wordt op landelijk niveau langzaam maar zeker de aandacht verlegd naar samenwerking met andere bestaande VVE-projecten om preventief effectiever samen te werken en zo taalachterstanden te voorkomen. Dit doelgroepenbeleid vraagt een intensievere benadering en daarmee een meer specifieke werkwijze. Met name met Boekenpret en de VoorleesExpress worden gesprekken gevoerd om aanpakken te verbinden en waar mogelijk te integreren, met name ook binnen de kinderopvang. Met Stichting Lezen & Schrijven zal de afstemming en samenwerking met Taal voor Thuis geïntensiveerd worden. Wanneer Bibliotheken hierbij een prominente rol willen blijven spelen zullen zij daarvoor gefaciliteerd en gemandateerd moeten (blijven) worden.

Meer aandacht voor kwetsbare kinderen binnen de Bibliotheek op school

Voor de VoorleesExpress geldt ook dat gekeken wordt naar inbedding binnen de Bibliotheek op school, met name voor gezinnen zonder voorleestradiatie. Verder is in 2014 een proef uitgevoerd met Aangepast Lezen binnen de Bibliotheek op school. De eerste resultaten zijn hoopgevend, maar wijzen ook uit dat de Bibliotheek een veel grotere inspanning moet leveren om binnen het onderwijs leerkrachten te ondersteunen bij het benaderen van dyslectische kinderen met Makkelijk Lezen Pleinboeken en gesproken boeken. Ook hier geldt dat de Bibliotheek financieel in staat gesteld moet worden om hier een rol van betekenis te spelen. De monitor wijst immers uit dat de meeste leesconsulenten voor het ondersteunen van leerkrachten bij leesbevordering en informatievaardigheden gemiddeld slechts ruim anderhalf uur per week per school hebben. In veel gevallen betreft het slechts één uur per week per school. Taken op het terrein van mediawijsheid, Aangepast Lezen of preventie laaggeletterdheid kunnen niet binnen dit uur uitgevoerd worden.

Bibliotheekwet

De Bibliotheekwet (Wet Stelsel Openbare Bibliotheekvoorziening - WSOB), die maandag 10 juni door de Tweede Kamer is aangenomen, bevat o.a. de volgende relevante artikelen in het kader van het toekomstperspectief van Kunst van Lezen:

- **Artikel 4: Bibliotheekfuncties**

Een voor het algemeen publiek toegankelijke openbare Bibliotheekvoorziening omvat in ieder geval de volgende functies:

- a. het ter beschikking stellen van kennis en informatie;
- b. het bieden van mogelijkheden tot ontwikkeling en educatie;
- c. het bevorderen van lezen en het laten kennismaken met literatuur.

- **Artikel 7: Functioneren van het netwerk**

Een openbare Bibliotheekvoorziening voldoet aan de volgende verplichtingen:

- a. zij maakt met de andere openbare Bibliotheekvoorzieningen gebruik van een gezamenlijke catalogus van beschikbare werken;
- b. zij is onderdeel van het interbibliothecaire leenverkeer, bedoeld in artikel 12;
- c. haar collectiebeleid gaat uit van het collectieplan, bedoeld in artikel 9;

- d. zij maakt gebruik van een op de andere openbare Bibliotheekvoorzieningen afgestemde digitale infrastructuur;
- e. zij is met de andere openbare Bibliotheekvoorzieningen gericht op innovatie; en
- f. zij ondersteunt het onderwijs.

Met name artikel 7f is in de context van BoekStart en de Bibliotheek op school van belang. De Bibliotheek krijgt daarmee een nog belangrijkere en essentiële rol in het faciliteren en ondersteunen van het leesbeleid in kinderopvanginstellingen en onderwijs. De Bibliotheek biedt materialen, boeken en kennis en vervult daarmee een niet te onderschatten rol voor de jeugdige bevolking van de gemeente om met betere kansen het onderwijs in te gaan en goed beslagen ten ijs te komen bij de start van hun maatschappelijke carrière.

Naar aanleiding van de wetsvoorstellen is door de VNG in een brief aan de Tweede Kamer gewezen op het belang van BoekStart en de Bibliotheek op school⁴⁶.

BREED GEDRAGEN LEESBEVORDERINGSBELEID

Stichting Lezen streeft ernaar om samen met leescoalitiepartners en partners van aanpalende beleidsterreinen te komen tot een in Nederland breed gedragen leesbevorderingsbeleid dat massaal uitgevoerd wordt door maatschappelijke partners. Binnen dit beleid worden taal-, lees- en leesbevorderingsbeleid in samenhang ontwikkeld en uitgevoerd. In dit brede leesbevorderingsbeleid is niet alleen plaats voor het bevorderen van leesplezier en literatuureducatie binnen de kinderopvang en het onderwijs, maar ook bijvoorbeeld voor ouderbetrokkenheid bij de leesopvoeding, preventie laaggeletterdheid en Aangepast Lezen. Hoewel er op deze manier effectiever samen opgetrokken wordt is het wel van belang dat iedere organisatie een eigen mandaat en opdracht heeft. Landelijk mandaat en financiële slagkracht blijven dan ook voorwaardelijk.

Kunst van Lezen verdiepen en verbreden

Als uitvloeisel van het streven tot een breder gedragen aanpak te komen, dienen de programmalijnen van Kunst van Lezen de komende jaren verder ingebed te worden binnen JGZ, kinderopvang en onderwijs. Tevens dienen de lijnen verder verdiept te worden zodat bijvoorbeeld ook kinderen in achterstandsituaties en dyslectische kinderen beter bereikt worden. De toenemende aandacht voor mediawijsheid (21st century skills) en veranderend mediagebruik (bijvoorbeeld e-boeken) zullen ervoor zorgen dat de programmalijnen verder verbreed zullen worden. Kunst van Lezen pleit er daarom voor om na 2015 de focus meer te verleggen van de Bibliotheek naar de consultatiebureaus, kinderopvanginstellingen en scholen voor primair en voortgezet onderwijs. Op die manier wordt bereikt dat de vraag vanuit de instellingen zelf komt in plaats dat de Bibliotheek steeds het aanbod onder de aandacht brengt. Er zal veel energie gestoken moeten worden in de relatie met de drie overheidslagen (OCW - en dan met name onderwijs -, IPO en VNG). Landelijke stakeholders als de MOgroep, de onderwijsinspectie en de PO- en VO-Raad zijn belangrijke partners om samen beleid te formuleren en uit te voeren. De Bibliotheek zal overigens altijd als belangrijkste uitvoeringspartner fungeren vanwege de specifieke expertise en de grote verspreidingsgraad (nog steeds ruim 1.000 vestigingen en servicepunten waar vier miljoen leden en nog veel meer bezoekers zeer regelmatig komen).

Resumerend: Kunst van Lezen verlengen en een integrale aanpak realiseren

Taal-, lees- en leesbevorderingsbeleid hangen nauw met elkaar samen, maar de samenhang is er in de praktijk nog onvoldoende. Integraal leesbevorderingsbeleid gericht op kinderen en jongeren vraagt inspanningen van gemeenten, scholen, kinderopvang, Bibliotheken, boekhandels, uitgevers, jeugdgezondheidszorg, consultatiebureaus én ouders, sociale partners en bedrijfsleven. Daarnaast zijn investeringen in onderzoek nodig en dient de aandacht voor investeringen van lokale en provinciale overheden, maar vooral ook van de landelijke overheid op diverse beleidsterreinen versterkt te worden. Kunst van Lezen kan hierin dankzij de structurele, kwalitatieve en duurzame aanpak een centrale katalyserende rol spelen.

Wanneer Bibliotheken zich meer gaan richten op specifieke doelgroepen dan zullen onderwijs, kinderopvang en de gemeente ervoor moeten zorgen dat dit mogelijk is in termen van inzet en financiën. Op landelijk niveau zouden OCW, IPO en VNG voorwaarden moeten scheppen om dit mogelijk te maken. Een goede stap zou zijn om Kunst van Lezen tenminste met vier jaar te verlengen met een duidelijke opdracht, zoals dat in de tweede periode van Kunst van Lezen ook het geval is. Daarbij zou niet alleen de Bibliotheeksector betrokken moeten worden, maar ook in ieder geval onderwijs, JGZ en kinderopvang. Op deze manier ontstaat er aan beide kanten behoefte aan en vraag naar ondersteuning, waardoor een duurzamer partnerschap kan worden gecreëerd rond voorlezen en vrij lezen.

BROCHURES KUNST VAN LEZEN

	1e druk	oplage	2e druk	oplage	3e druk	oplage	4e druk	oplage
BoekStart								
								
BoekStart. Een strategisch verhaal	dec 2001	5.000						
Meer voorlezen, beter in taal	dec 2012	10.000	nov 2014	ntb				
BoekStart in de kinderopvang	aug 2013	5.000						
BoekStart in de kinderopvang, Beleidsdocument voor directie en MT Bibliotheken	dec 2012	2.000	mrt 2014	digitaal				
BoekStart in de kinderopvang, Beleidsdocument voor directie en MT Kinderopvang	jan 2013	1.000	mrt 2014	2.000				
Rapport Relatie tussen BoekStart en programma's voor kinderopvang/voorscholen	feb 2014	digitaal						

De Bibliotheek op school po								
								
Bibliotheek op de Basisschool	feb 2010	2.500	apr 2011	2.500				
Meer lezen, beter in taal	apr 2011	3.000	jun 2011	3.000	dec 2011	10.000	sep 2014	5.000
SchoolBiEB 's-Hertogenbosch	apr 2011	2.500						
Van leesmotivatie naar taalprestatie	aug 2013	3.000	sep 2014	1.500				

Monitor de Bibliotheek op school PO								
								
Lezen meten, een basis voor beleid	aug 2013	5.000	sep 2014	2.500				
Meedoen met de monitor	nov 2012	5.000	mei 2014	5.000				
Factsheet Meer lezen, beter in taal	sep 2014	10.000	dec 2014	10.000				

De Bibliotheek op school VO

Meer lezen, beter in taal - vmbo
De Bibliotheek op school in het vmbo

jan 2013	5.000						
jun 2013	5.000						

Netwerken

Het plezier in lezen staat voorop
Werken aan netwerken

apr 2009	1.000	apr 2011	2.500				
apr 2011	2.500	dec 2012	2.500				

Vanuit SIOB werden de volgende brochures ontwikkeld in het verlengde van Kunst van Lezen

Magazine Daarom de Bibliotheek op school (voor leerkrachten PO die de NOT bezochten)
Slimmer zoeken voor PO
Beter leren door informatievaardigheden voor VO
Leermiddelengids voor informatievaardigheden
Spelend leren - digitale media 2-4 jaar

jan 2013	25.000						
sep 2013	5.000	mei 2014	2.000				
okt 2013	5.000						
mei 2014	digitaal						
nov 2014	5.000						

